

תפסיר רס"ג

הַמְּקוֹם וַיֵּשֶׁב מְרֵאֲשׁוֹתָיו
 וַיִּשְׁכַּב בַּמָּקוֹם הַהוּא: וְעָרַע
 בְּאַתְרָא. וּבֵת תַּמָּן אָרִי עַל שְׁמֵשׁ.
 וּנְסִיב מֵאֲבִי אֶתְרָא. וְשׁוּי אִיסְדוּהִי.
 וּשְׁכִיב בְּאַתְרָא הַהוּא: יב וַיַּחְלֵם
 וְהִנֵּה סֶלֶם מַצֵּב אֶרְצָה
 וְרֵאשׁוּ מִגִּיעַ הַשָּׁמַיְמָה
 וְהִנֵּה מַלְאֲכֵי אֱלֹהִים עֹלִים
 וַיִּרְדּוּ בּוֹ: וַחֲלֵם. וְהָא סוּלְמָא נְעִיץ

מִן חֲגֵאֲרַת אֶלְמוּצִיעַ. וְצִיֵּרְהָא
 מִתּוֹסְדָה. וְנָאם פִּיה: יב) פְּרָאִי
 חֲלֵמָא. כְּאֵן סֵלְמָא מְנַתְצָבָא
 עֲלֵי אֶלְאֲרִץ. וְרֵאסָה יִדְאֲנִי
 אֶלְסֵמָא. וּמֵלְאִיכְהִי אֶלְלָה.
 תַּצְעֵד וְתַנְזֵל פִּיה: יג) וְאֶדְיָא
 בְּנוֹר אֶלְלָה. וְאֶקֶף אֶמְאֵמָה
 וְקָאֵל. אָנָא אֶלְלָה. אֶלְאָה
 אֶבְרָהִים אֶבִּיד. וְאֶלְאָה יַצְחָק.
 אֶלְאֲרִץ. אֶלְתִּי אַנְתִּי נָאִים
 עֲלִיהָ. לְךָ אֶעֱטִיהָ וְלִנְסֵלְךָ:

בְּאַרְעָא. וְרִישִׁיה מְטִי עַד צִית שְׁמִיָא. וְהָא מֵלְאֲכֵיָא דִּיֵּי. סֶלְקִין וְנַחְתִּין
 בִּיה: יג וְהִנֵּה יְהוָה נֹעַב עָלָיו וַיֹּאמֶר אֲנִי יְהוָה
 אֱלֹהֵי אֲבֹרָהִם אֲבִיד וְאֱלֹהֵי יַצְחָק הָאֲרִץ אֲשֶׁר
 אַתָּה שֹׁכֵב עָלֶיהָ לְךָ אֶתְנַנֶּה וְלִזְרַעְךָ: וְהָא יִקְרָא
 דִּי. מְעַתָּד עֲלוּהִי וַאֲמַר. אָנָא יי. אֱלֹהִיהִי דְאֲבֹרָהִם אֲבִיד. וְאֱלֹהִיהִי

— רס"י —

עוֹלִים תַּחֲלָה וְאַחַר כֶּף יוֹרְדִים. מֵלְאֲכֵים
 שְׁלוּוְהוּ בְּאַרְץ אִין יוֹצֵאִים חוּצָה לְאַרְץ וְעֵלוּ
 לְרַקִיעַ. וַיִּרְדּוּ מֵלְאֲכֵי חוּצָה לְאַרְץ לְלוּוְתוֹ:
 יג נֹעַב עָלָיו. לְשִׁמְרוֹ: וְאֱלֹהֵי יַצְחָק. אֵף עַל
 פִּי שְׁלֵא מְצִינּוּ בַּמְקָרָא שְׁיַחַד הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ
 הוּא שְׁמוֹ עַל הַצְדִּיקִים בְּחַיֵּיהֶם לְכַתּוּב
 אֱלֹהֵי פְלוֹנִי, מְשׁוּם שְׁנֵאֲמַר (אִיז טו טו) הֵן
 בְּקִדּוּשׁוֹ לֹא יִאֲמִין, כֵּאֵן יִיחַד שְׁמוֹ עַל יַצְחָק
 לְפִי שְׁכָהוּ עֵינָיו וְכִלּוּא הָיָה בְּבֵית, וְהָרִי הוּא
 כְּמַת, וַיִּצֵר הָרַע פֶּסֶק מִמֶּנּוּ: שֹׁכֵב עָלֶיהָ.
 קִפְל הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא כֹּל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל
 תַּחְתָּיו, רָמּוּ לוֹ שְׁתַּהֲא נַחָה לְכַבֵּשׁ לְבַנְיָו:

לְכַתּוּב וַיֵּבֵא הַשֶּׁמֶשׁ. כִּי בָא הַשֶּׁמֶשׁ מִשְׁמַע
 שְׁשֻׁקְעָה לוֹ חֲמָה פִּתְאֵם שְׁלֵא בְּעוֹנְתָה כְּדִי
 שְׁיִלִין שָׁם: וַיֵּשֶׁב מְרֵאֲשׁוֹתָיו. עֲשָׂאן כְּמִין
 מְרִיב סְבִיב לְרֵאשׁוֹ שְׁהִיָּה יֵרָא מִפְּנֵי חַיּוֹת
 רְעוֹת. הַתְּחִילוּ מְרִיבוֹת זו עִם זו, זֹאת אוֹמְרַת
 עָלֵי יִנִּים צְדִיק אֵת רֵאשׁוֹ, וְזֹאת אוֹמְרַת עָלֵי
 יִנִּים, מִיָּד עֲשָׂאן הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא אֲבָן אַחַת,
 וְהוּ שְׁנֵאֲמַר (פְּסוּק יט) וַיִּקַּח אֵת הָאֲבָן אֲשֶׁר
 שָׁם מְרֵאֲשׁוֹתָיו: וַיִּשְׁכַּב בַּמָּקוֹם הַהוּא. לְשׁוֹן
 מְעוֹט בְּאוֹתוֹ מְקוֹם שֹׁכֵב, אֲבָל אֶרְבַּע עֶשְׂרֵה
 שָׁנִים שְׁשֻׁמֵשׁ בְּבֵית עֶבֶר לֹא שֹׁכֵב בְּלִילָה,
 שְׁהִיָּה עוֹסֵק בְּתוֹרָה: יז עוֹלִים וַיִּוֹרְדִים.

תפסיר דס"ג

יד) ויכון נסלך פֿתראב אל־ארץ. ותנמו גֿרבא ושרקא ושטאלא וגנובא. ויתבארך בך. גמיע עשׂאיר אל־ארץ ובנסלך: טו) ויהאנא מעד. אחפצ׳ך אין מא סלכת. ואר׳ך אלי הדיא אלבלה. לא אתרפך. אלי אן אפי לך. בטא ועדתך: טז) פֿאסתיקן יעקוב מן נומה. וקאל. אדן ניר אללה פי הדיא

דיצחק. ארעא. דאת שכיב עליה. לך אתננה ולבנד: **וְהָיָה זְרַעְךָ כְּעֵפֶר הָאָרֶץ וּפְרִצְתָּ יָמָה וּקְדָמָה וּצְפֹנָה וּנְגִבָה וּנְבָרְכוּ בְּךָ כָּל־מְשֻׁפְּחֹת הָאָדָמָה וּבְזַרְעֶךָ:** ויהון בְּנֵי סגיאין כְּעֵפֶר ארעא. ותתקף. לְמַעֲרָבָא וּלְמִדְנָחָא וּלְצָפוֹנָא וּלְדָרוֹמָא.

ויתברכון בְּדִילךָ. כָּל זְרַעֲיָת ארעא ובדיל בְּנֵיךָ: **וְהָיָה אֲנֹכִי עִמָּךְ וּשְׁמֵרְתִּיךָ כְּכֹל אֲשֶׁר־תֵּלֵךְ וְהִשְׁבַּתִּיךָ אֶל־הָאָדָמָה הַזֹּאת כִּי לֹא אֶעֱזָבְךָ עַד אֲשֶׁר אִם־עָשִׂיתִי אֶת אֲשֶׁר־דִּבַּרְתִּי לָךְ:** והא מימרי בסעוד. ואטרנד בכל אתר דתהך. ואתיבנד. לֵארעא הָדָא. ארי לא אשבקנד. עד דאעביד. ית דמלילית לך: **וַיִּקֶן יַעֲקֹב מִשְׁנָתוֹ וַיֹּאמֶר אֵכֶן יֵשׁ יְהוָה בְּמָקוֹם הַזֶּה וְאֲנֹכִי לֹא יָדַעְתִּי:** ואתער יעקב משינתייה. ואמר. בְּקוֹשְׁטָא

— כ"י —

יד ופרצת. וחקת. כמו (שמות 6 יב) וכן יפרוץ: יקרא לך זרע. אלא פי ביצחק. ולא כל. טו **אנכי עמך.** לפי שהיה גרא מעשו ומלכו: יצחק וכן כל לי ולך ולו ולכם הסמוכים עד אשר אם עשיתי. אם משמש בלשון אצל דבור. משמשים לשון על. וזה. כן: **דברתי לך.** לצרף ועליו. מה שהבטחתי לאברהם על זרעו. לך הבטחתי ולא לעשו. שלא אמרתי לו כי יצחק יזלך הדקדוק: טו **כי לא אעזבך.** הקמץ שבז"ן חטף כי הוא במקום חולם והמאריך באל"ף, והעולם קורין אותו בהרחבה ומניעים השוא שבב"ת והוא טעות. וכצ"ל בתיבת אעבדך, לחטפו כתיבת אעזבך:

ישנתי במקום קדוש כזה:

תפסיר רס"ג

אלמוציע. ואנא לם אעלם: (ז) פכיאף וקאל. מא אכזף
 הדיא אלמוציע. ומא הדיא
 אלא בית אללה. והדיא באב
 אלסמא: (ח) פאדלג יעקוב

יקרא די. שרי באתרא הדין. ואנא לא
 הויתי ידע: ^ד ויירא ויאמר מה-
 נורא המקום הזה אין זה
 כי אם בית אלהים וזה

שער השמים: ודחיל ואמר. מא

דחילו אתרא הדין. לית דין אתר הדיוט. אלהין אתר דרעוא ביה מן
 קדם יי. ודין תרע קביל שמיא: ^ד וישכם יעקב
 בבקר ויקח את האבן אשר שם מראשתי

כס"י

י כי אם בית אלהים. אמר רבי אלעזר
 בשם רבי יוסי בן זמרא הסלם הנה עומד
 בבאר שבע ואמצע שפועו מגיע כנגד בית
 המקדש, שבאר שבע עומד בדרומה
 של יהודה, וירושלים בצפונה בגבול שבין
 יהודה ובנימין, ובית אל הנה בצפון שלנחלת
 בנימין בגבול שבין בנימין ובין בני יוסף,
 נמצא סלם שרגליו בבאר שבע וראשו בבית
 אל מגיע אמצע שפועו נגד ירושלים. וכלפי
 שאמרו רבותינו שאמר הקדוש ברוך הוא
 צדיק זה בא לבית מלוני ויפטר בלא לינה,
 ועוד אמרו יעקב קראה לירושלים בית אל
 וזו לזו היא ולא ירושלים ומדיכן למדו לומר
 בן. אומר אני שיעקב הר המוריה ובא לכאן,
 וזהו היא קפיצת הארץ האמורה בשחיטת
 חלין (מולין 65 ב), שבא בית המקדש לקראתו

עד בית אל, וזהו ויפגע במקום. [ואם האמר
 וכשעבר יעקב על בית המקדש מדוע לא
 עכבו שם, איהו לא יחב לביה להתפלל
 במקום שהתפללו אבותיו, ומן השמים
 יעכבוהו, איהו עד חרן אול כדאמרינן בפרק
 גיד הנשה (מולין 65 ב), וקרא מוכיח וילך
 חרנה, כי מטא לחרן אמר אפשר שעברתי
 על מקום שהתפללו אבותי ולא התפללתי
 בו, יחב דעתיה למתדר וחסור עד בית אל
 וקפצה לו הארץ: מה נורא. תרגום מה
 דחילו אתרא הדין. דחילו שם דבר הוא, כמו
 סובלתנו, וכסו למלבש: וזה שער השמים.
 מקום תפלה לעלות תפלתם השמימה.
 ומדרשו שבית המקדש שלמעלה מבון
 כנגד בית המקדש שלמטה

זולק הדקדוק: ^ט אבן יש יי. תרגום שרי, רי"ש בחירק. כי כשהקריב אברהם ליצחק ע"ג
 המזבח חנה שם כבוד ה' לעת הצורך לבד כי מוכן הוא להשראת שכינה לעת הצורך אמנם לא
 בקביעות. וכן התרגום בפ' יתרו אשר הוא חונה שם, שרי בחירק. כי לא היה שם בקביעות.
 ואף ששם לשון הפסוק חונה ומשמע לשון הווה, הנה ההווה משמש עבר ועתיד כמ"ש
 המדקדקים. אמנם בדניאל אמר ונהורא עמיה שרי, שם בא להורות דבר תמידי שאין לו הפסק
 לעולם. ועדין צל"ע עם תרגום אשר עמי עומד עליה, דנקוד בצירי שרי עלה:

שמון המור (י) אין זה. המנהג להפריד מעט בין תיבות אלו.

תפסיר רס"ג

באלג'דאה. ואכ'ד' אלחג'ר
אלד'י געלהא מתוס'דה.
וגעלהא דכה. וצב דהנא עלי
ראסהא: (ט) וסמא דאלד'
אלמוצ'ע בית אל. ופאן אסם
אלקריה א'לא לוז: (כ) פנ'ד'ר
יעקוב נד'רא וקאל. אן פאן
אללה מ'עי, וחפצ'ני פי אלטר'יק
אלד'י אגא סאל'כה. ורוקני
כבזא אפלה ות'ובא אלבסה:
כא) ורגעת בסלאם אלי בית
אבי. ופאן אללה לי וליא:

**וַיִּשָׂם אֶתְּהָ מִצְבֵּה וַיִּצַק
שָׁמֶן עַל-רֵאשָׁה: וְאֶקְדִים יַעֲקֹב
בְּצִפְרָא. וְנָסִיב ית אבנָא דְשׁוּי אִיסְדוּהִי.
וְשׁוּי יתָה קמָא: וְאַרְיִק מִשְׁחָא עַל רֵישָׁה:
וַיִּקְרָא אֶת-שֵׁם-הַמָּקוֹם
הַהוּא בֵּית-אֵל וְאוּלָם לֹז
שֵׁם-הָעִיר לְרֵאשֻׁנָה: וַקְרָא.
ית שְׁמִיה דְאַתְרָא הַהוּא בֵּית אֵל. וברם,
לוז שְׁמֵה דְקֶרְתָּא מְלֻקְדָּמִין: פ וַיִּדְר
יַעֲקֹב נְדָר לֵאמֹר אִם-יְהִי**

**אֱלֹהִים עִמָּדִי וְשָׁמַרְנִי בַדֶּרֶךְ הַזֶּה אֲשֶׁר אָנֹכִי
הוֹלֵךְ וְנָתַן-לִי לֶחֶם לֶאֱכֹל וּבְגָד לְלַבֵּשׁ: וְקִיִּים
יַעֲקֹב קִיִּים לְמִימְרָא. אִם יְהִי מִימְרָא דִּי בְּסַעְדִּי. וַיִּשְׁרַנְנִי בְּאוֹרְחָא הָדָא
דְּאַנָּא אָזִיל. וַיִּתֵּן לִי לְחִים. לְמִיכַל וּכְסוּ לְמַלְבָּשׁ: כֹּא וְשִׁבְתִּי
בְּשָׁלוֹם אֶל-בֵּית אָבִי וְהָיָה יְהוָה לִי לְאֱלֹהִים:
וְאֶתּוֹב בְּשָׁלוֹם לְבֵית אָבִיא. וַיְהִי מִימְרָא דִּי לִי לְאֱלֹהִי:**

• רש"י •

כ אם יהיה אלהים עמדי. אם ישמור לי
הבטחות הללו שהבטיחני להיות עמדי כמו
שאמר לי (פסוק טו) והנה אנכי עמך:
ושמרני. כמו שאמר לי (פסוק טו) ושמרתני
בכל אשר תלך: ונתן לי לחם לאכול. כמו
שאמר (פסוק טו) כי לא אעזבך, והמבקש לחם
הוא קרוי נעזב, שנאמר (תהלים לו כב) ולא
ראיתי צדיק נעזב וזרעו מבקש לחם:

כא ושבתי. כמו שאמר לי (פסוק טו)
והשיבותיך אל האדמה: בשלום. שלם
מן החטא, שלא אלמד מדרכי לבן:
והיה ה' לי לאלהים. שיחול שמו עלי
מתחלה ועד סוף, שלא ימצא פסול בזרעי,
כמו שנאמר (פסוק טו) אשר דברתי לך,
והבטחה זו הבטיח לאברהם, שנאמר (שם יז)
להיות לך לאלהים ולזרעך אחריך:

תפסיר רס"ג

כב) פֶּאֶן הָרְדִיָּה אֶלְהָגֵר. אֶלְדִּי גְעֻלְתָּהָ דְכָה. יְכוֹן לִי בֵּית אֱלֹהִים. וְכָל מֵאָ תְרוֹזְקֵי אֲעִשְׂרָה לָךְ: כֹּט א) פֶּרְפַּע יַעֲקֹב רְגִלָּהּ. וּמִצִּי אֱלִי בְלֹה אֶהֱל אֶלְשָׂרְק: ב) פֶּרְאִי פֶּאֶדִיא בְּבִיר פִּי אֶלְצִתְרָא. וְאִדִּי בְּתִילְאֲתִיָּה קְטוּעַ מִן אֶלְגִּינִם רֶאֱבִצִּיָּה עֲנֻדְהָא. לֹאֵן מִנְהָא יִסְקוֹן אֶלְקֻטוּעַ. וְצִכְרָה עֲצִימָה עֲלֵי פֶּאֶהֶא: ג) וְכֹאֵן אֶדִּיא אֶגְתַּמַּע אֱלִי תִים רַעֵא

וְהָאֵבֶן הַזֹּאת אֲשֶׁר-
שָׂמְתִי מִצְבָּה יְהִיָּה בֵּית
אֱלֹהִים וְכָל אֲשֶׁר תִּתֵּן-לִי
עֲשֶׂר אֲעִשְׂרֶנּוּ לָךְ: וְאִבְנָא הָדָא.
דְּשׁוּיָתִי קָמָא. תְּהִי דְאִיְהִי פִלַח עֲלֵה קָדָם
יְי. וְכָל דְּתִתִּין לִי חֵד מִן עֶסְרָא

אֶפְרָשְׁנִיָּה קָדְמָךְ: שִׁבְרִי בְּסִפְרִי תִיִּי (שני)

כֹּט א וַיֵּשֶׂא יַעֲקֹב רִגְלָיו
וַיִּלֶךְ אֶרְצָה בְּנֵי-קָדָם: וְנָטַל

יַעֲקֹב רִגְלוֹהִי. וְאָזַל לְאֶרֶע בְּנֵי מִדְנַחָא: ב וַיֵּרָא וְהִנֵּה בְּאֵר
בְּשֹׂדֶה וְהִנֵּה-שָׁם שְׁלֹשָׁה עֶדְרֵי עֶזְרֵי עֲאֵן רְבִיעִים
עֲלֶיהָ פִּי מִן-הַבְּאֵר הַהוּא יִשְׁקוּ הָעֶדְרִים
וְהָאֵבֶן גְּדֹלָה עַל-פִּי הַבְּאֵר: וְחִזָּא וְהָא בִּירָא בְּחַקְלָא.
וְהָא תַמָּן. תִּלְתָּא עֶדְרִין דְּעֵן רְבִיעֵין עֲלֵהּ. אֲרִי מִן בִּירָא הַהִיא. מִשְׁקֵן
עֶדְרִיא. וְאִבְנָא רַבְתָּא עַל פּוּמָא דְּבִירָא: ג וְנֶאֱסָפוּ-שָׂמָה
כָּל-הָעֶדְרִים וַגִּלְלוּ אֶת-הָאֵבֶן מֵעַל פִּי הַבְּאֵר

— רס"י —

כב) וְהָאֵבֶן הַזֹּאת. כַּךְ תִּפְרֹשׁ וַיִּזְוּ זֶה שֶׁל וְהָאֵבֶן, אִם תַּעֲשֶׂה לִּי אֶת אֱלֹהִים, אִף אֲנִי אֲעִשֶׂה זֹאת: וְהָאֵבֶן הַזֹּאת אֲשֶׁר שָׂמְתִי מִצְבָּה וְגו'. בְּתַרְגוּמוֹ אֵהִי פִלַח עֲלֵה קָדָם ה' וְכֹן עֲשֶׂה בְּשׁוּבוֹ מִפְּדֵן אֲרָם, כְּשֶׁאָמַר לוֹ (לְקַמֵּן לֵב 6) קוּם עֲלֵה בֵּית אֱלֹהִים, מֵהָ נֶאֱמַר שָׁם (סס יז) וַיִּצַּב יַעֲקֹב מִצְבָּה וְגו' וַיִּסַּף עֲלֶיהָ נֶסֶף:

כס 6 וַיֵּשֶׂא יַעֲקֹב רִגְלָיו. מִשְׁנַתְּבִשֵׁר בְּשׁוּרָה טוֹבָה שְׁהוּבְטַח בְּשִׁמְרָה, נִשְׂא לְבוֹ אֶת רִגְלָיו וְנִעֲשֶׂה קַל לְלַכְתָּ. כַּךְ מִפְּרָשׁ בְּבְרָאשִׁית רַבָּה (ע ח): ז יִשְׁקוּ הָעֶדְרִים. מִשְׁקִים הָרוּעִים אֶת הָעֶדְרִים, וְהַמְקָרָא דְּבַר בְּלִשׁוֹן קְצָרָה: ג וְנֶאֱסָפוּ. רְגִילִים הָיוּ לְהֶאֱסֹף לְפִי שְׁהִיְתָה הָאֵבֶן גְּדוֹלָה: וַגִּלְלוּ. וְגוֹלְלִין וְתַרְגוּמוֹ

תפסיר רס"ג

אלקטוע. דחרגו אלהגור ען פם אלביר. וסקו אלג'נמ. ת'ם רדוהא אלי' מוצ'עהא: ד) קאל להם יעקוב. מן אין אנתם יא אכ'זה. קאלו נחן מן חרו: ה) קאל להם. הל תערפו לבן אבן נחור. קאלו נעם: ו) קאל אהו סאלם. קאלו נעם. והודיא רחל אבנתה. גא'זה מע אלג'נמ: ז) פקאל להם. הודיא אלנהאר עאדה כביר. וליס הו וקת אנצ'מאם אלמאשיה. אסקו

והִשְׁקוּ אֶת־הַצֹּאן וְהִשִּׁיבוּ
אֶת־הָאֵבֶן עַל־פִּי הַבְּאֵר
לְמַקְמָהּ: וּמִתְפַּנְשִׁין לְתַמָּן כָּל
עֹדְרֵי־א. וּמַגְנִדִּין יֵת אֲבֵנָא מֵעַל פּוּמָא
דְּבִירָא. וּמִשְׁקִין יֵת עָנָא. וּמִתִּיבִין יֵת
אֲבֵנָא עַל פּוּמָא דְּבִירָא לְאַתְרָהּ:
וַיֹּאמֶר לָהֶם יַעֲקֹב אַחֵי
מֵאִין אַתֶּם וַיֹּאמְרוּ מִחָרָן
אֲנַחְנוּ: וַאֲמַר לְהוּן יַעֲקֹב. אַחֵי מִנָּן

אַתֶּן. וַאֲמְרוּ מִחָרָן אֲנַחְנָא: וַיֹּאמֶר לָהֶם הַיְדַעְתֶּם
אֶת־לֶבֶן בֶּן־נְחֹר וַיֹּאמְרוּ יָדַעְנוּ: וַאֲמַר לְהוּן.
הַיְדַעְתֶּן יֵת לֶבֶן בֶּר נְחֹר. וַאֲמְרוּ יָדַעִין: וַיֹּאמֶר לָהֶם
הַשְּׁלוֹם לוֹ וַיֹּאמְרוּ שְׁלוֹם וְהִנֵּה רַחֵל בָּתּוֹ בָּאָה
עִם־הַצֹּאן: וַאֲמַר לְהוּן הַשְּׁלוֹם לִיָּהּ. וַאֲמְרוּ שְׁלוֹם. וְהָא רַחֵל
בְּרַתִּיָּהּ אָתִיָּא עִם עָנָא: וַיֹּאמֶר הֵן עוֹד הַיּוֹם גְּדוּל

רס"י

ומגנדין כל לשון הנה משתנה לדבר בלשון עתיד ובלשון עבר לפי שכל דבר ההנה תמיד כבר היה ועתיד להיות: והשיבו. תרגומו ומתיבין: ובאה עם הצאן. הטעם באל"ף, ותרגומו אתיא. (פסוק ט) ורחל באה הטעם למעלה בבי"ת ותרגומו אתת.

הראשון לשון עושה, והשני לשון עשתה: והן עוד היום גדול. לפי שראה אותם רובצים, פסבור שרוצים לאסוף המקנה הביתה ולא ירעו עוד, אמר להם הן עוד היום גדול, כלומר אם שכירים אתם לא שלמתם פעלת היום, ואם הבהמות שלכם

זולק הדקדוק: הידעתם. השוא שביו"ד נח כי אין מאריך בה"א בכל התיגאן ובדפוסים הראשנים. והיו"ד במבטא יוצאה עם הה"א כאלו אמר הי דעתם והוא פשוט. ועיין במחברת שבריש התאג. וכמו הילדים, היחברך. שוב ראיתי בתאג שכתב מהרי"ב שכתב ע"ז וז"ל השוא שתחת היו"ד נח. ע"כ:

תפסיר רס"ג

לֹא-עַתָּה הָאֶסֶף הַמְקַנָּה

הַשְּׂקוֹ הַצֵּאֵן וּלְכוּ רְעוּ:

וְאָמַר. הָא עוֹד יוֹמָא סְגִי. לֹא עֵדֵן לְמַכְנֵשׁ

בְּעִיר. אֲשַׁקּוּ עָנָא וְאִזְיִלוּ רְעוּ:

וַיֹּאמְרוּ לֹא נוֹכַל עַד

אֲשֶׁר יֵאָסְפוּ כָּל-הָעֵדְרִים

וַיִּגְלְלוּ אֶת-הָאֶבֶן מֵעַל פִּי

הַבְּאֵר וְהִשְׁקִינוּ הַצֵּאֵן:

וַיֹּאמְרוּ לֹא נָכוֹל. עַד דִּיתִפְנִשׁוּן כָּל עֵדְרֵיא. וַיִּגְנְדְרוּן יַת אַבְנָא. מֵעַל

פּוּמָא דְבִירָא. וְנִשְׁקִי עָנָא: ט

עוֹדְנוּ מְדַבֵּר עִמָּם וְרַחֵל |

בָּאָה עִם-הַצֵּאֵן אֲשֶׁר לְאִבְיָה בִּי רָעָה הוּא:

עַד דְּהוּא מְמַלִּיל עִמָּהוּן. וְרַחֵל אֶתְת. עִם עָנָא דְלֵאבּוּהָא. אַרִי רְעִיתָא

הִיא: ז וַיְהִי כַּאֲשֶׁר רָאָה יַעֲקֹב אֶת-רַחֵל בֵּת-

לָבָן אֲחֵי אִמּוֹ וְאֶת-צֵאֵן לָבָן אֲחֵי אִמּוֹ וַיִּגַּשׁ

יַעֲקֹב וַיִּגַּל אֶת-הָאֶבֶן מֵעַל פִּי הַבְּאֵר וַיִּשְׁק

אֶת-צֵאֵן לָבָן אֲחֵי אִמּוֹ: וְהוּא. כַּד חָזָא יַעֲקֹב יַת רַחֵל. בֵּת

לָבָן אַחוּהָא דְאִמִּיה. וַיַּת עָנָא דְלָבָן אַחוּהָא דְאִמִּיה. וְקָרִיב יַעֲקֹב.

אֲלֵגִנִּים וְאֲמִצִּי אֲרַעוּהָא:

(ח) קֵאלוּ לֹא נָטִיק דִּיאַלְדִּי. אֵלִי

אֵן יִגְתַּמַּע רְעָא אֲלֵקְטוּע.

וַיִּדְחַרְגּוּ אֲלֵחֶגֶר עַן פֶּם אֲלַבִּיר.

וְנִשְׁקִי אֲלֵגִנִּים: ט) בִּינָאָה

יִכְאֲטַבְּהֶם. וְאֲד' קַד אֶתְת רַחֵל.

מַע גִּנִּים אֲבִיָּהָא. לֵאנָהָא

רֵאעִיָּה: י) פִּכְמָא רֵאִי יַעֲקֹב

רַחֵל. אֲבַנְהִי לָבָן כִּיאַלְדִּי. וְגִנִּים

לָבָן כִּיאַלְדִּי. תִּקְדִּים וְדַחַרְגּ אֲלֵחֶגֶר

עַן פֶּם אֲלַבִּיר. וְסִקִּי גִנְמָה:

— כ"ט —

בְּיָדִים רִיקְנוּיָת, אָמַר אֲלֵיעוֹר עֶבֶד אָבִי
אָבָא הִיוּ בְּיָדִי נְזֻמִּים וְצַמִּידִים וּמַגְדָּנוֹת, וְאֲנִי
אֵין בְּיָדִי כְּלוּם. לְפִי שְׂרָדַף אֲלִיפּוֹ בֵּן עֲשׂוֹ
בְּמִצּוֹת אָבִיו אַחֲרָיו לְהַרְגוֹ וְהַשְׁיִגּוֹ, וְלְפִי
שְׂגָדֵל אֲלִיפּוֹ בְּחִיקוֹ שְׁלִיִצְחָק מִשֶּׁף יָדוֹ.
אָמַר לוֹ מָה אַעֲשֶׂה לְצוּוֵי שְׁלֵאָבָא, אָמַר לוֹ
יַעֲקֹב טוֹל מָה שְׁבִיָּדִי, וְהַעֲנִי חָשׁוּב כְּמַת:

אָפּ עַל פִּי כֵּן לֹא עַתָּה הָאֶסֶף הַמְקַנָּה וְגו':
ח) לֹא נוֹכַל. לְהִשְׁקוֹת, לְפִי שְׁהָאֶבֶן גְּדוֹלָה:
וְגִלְלוּ. זֶה מִתּוֹרְגָם וַיִּגְנְדְרוּן, לְפִי שְׁהוּא לְשׁוֹן
עֲתִיד: י) וַיִּגַּשׁ יַעֲקֹב וַיִּגַּל. כְּזֶה שְׁמַעְבִּיר אֶת
הַפֶּקֶק מֵעַל פִּי צְלוּחִית, לְהוֹדִיעַר שְׂכַחוֹ גְּדוֹל:
יא) וַיִּבְדֵּ. לְפִי שְׂצַפָּה בְּרוּחַ הַקּוֹדֵשׁ שְׁאִינָה
נִכְנָסֶת עִמּוֹ לְקַבּוּרָה. דְּבַר אַחַר לְפִי שְׂבָא

תפסיר דס"ג

יא) פִּקְבֵּל יַעֲקֹב רַחֵל. וְרַפֵּעַ צוֹתָהּ וּבְכִי: יב) וְאִכְבְּרָהּ אֵנָה אֲבִן עֲמִתָּהּ אֲבִן רִבְקָה. פְּחֹצְרֵת וְאִכְבְּרָת אֲבֵהָא: יג) פִּלְמוֹא סָמַע לְבִן. בְּכִיבֵר יַעֲקֹב אֲבִן אִכְבְּרָתָהּ. חֲאֲצִיר תִּלְקָאָה וְעֲאֲנָקָה וְקִבְלָהּ וְאִדְכִּלָּה אֱלֹי מְנֻזָּלָה. וְאִכְבְּרָהּ. גְּמִיעַ הַדְּיָה אֱלֵאמֹר:

וַיִּגְדֹּר יֵת אֲבִנָּא מֵעַל פּוּמָא דְבִירָא. וְאַשְׁקִי יֵת עָנָא דְלִבָּן אַחוּהָא דְאִמִּיהָ: **וַיִּשְׁק יַעֲקֹב לְרַחֵל וַיִּשָּׂא אֶת־קִלּוֹ וַיִּבְדֵּךְ: וַיִּשְׁק יַעֲקֹב לְרַחֵל. וְאָרִים יֵת קְלִיָּה וּבְכָא: וַיִּגְדֵּךְ יַעֲקֹב לְרַחֵל כִּי אָחִי אָבִיהָ הוּא וְכִי בֶן־רִבְקָה הוּא**

וְתִרְץ וְתִגְדֵּךְ לְאָבִיהָ: וְחֲוִי יַעֲקֹב לְרַחֵל. אָרִי בַר אַחַת אֲבוּהָא הוּא. וְאָרִי בַר רִבְקָה הוּא. וְרַהֲטַת וְחֲוִיָּאת לְאָבוּהָא: **וַיְהִי כִשְׁמַע לְבָן אֶת שְׁמַע | יַעֲקֹב בֶּן־אָחִתּוֹ וַיִּרְץ לְקִרְאָתּוֹ וַיַּחֲבֹק־לוֹ וַיִּנְשָׁק־לוֹ וַיְבִיֵּאֵהוּ אֶל־בֵּיתּוֹ וַיְסַפֵּר לְלִבָּן אֶת כָּל־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה: וְהָיָה כִּד שְׁמַע לְבָן. יֵת שְׁמַע יַעֲקֹב בַּר אַחַתִּיהָ. וְרַהֲטַת לְקַדְמוּתִיהָ וְגַפִּיף לִיָּה וְנִשְׁיַק לִיָּה. וְאַעֲלִיָּה לְבֵיתִיהָ. וְאַשְׁתַּעֵי לְלִבָּן. יֵת כָּל פְּתַגְמִיָּא הָאֵלֶּיךָ: וַיֹּאמֶר לוֹ לְבָן אַךְ עֲצָמִי וּבִשְׂרִי אַתָּה**

— רש"י —

וַיַּחֲבֹק. כְּשֶׁלֹּא רָאָה עִמּוֹ כְּלוּם אָמַר שְׁמָא זְהוּבִים הֵבִיא וְהֵנָּם בְּחִיקוֹ: וַיִּנְשָׁק לוֹ. אָמַר שְׁמָא מְרַגְלִיזוֹת הֵבִיא וְהֵם בְּפִיּוֹ: וַיְסַפֵּר לְלִבָּן. שְׁלֵא בָּא אֵלָּא מִתּוֹךְ אוֹנָס אַחִיו, וְשִׁנְטְלוּ מִמוֹנּוֹ מִמּוֹנּוֹ: יד אַךְ עֲצָמִי וּבִשְׂרִי. מֵעַתָּה אֵינְ לִי לְאַסְפָּךְ הַבֵּיתָה הוֹאִיל וְאֵינְ בְּיַדְךָ כְּלוּם, אֵלָּא מִפְּנֵי קוֹרְבָּה אֲטַפֵּל בְּךָ חֲדָשׁ יָמִים, וְכֵן עָשָׂה וְאַף זֶה לֹא לְחִנָּם שְׁהִיָּה

יב כִּי אָחִי אָבִיהָ הוּא. קְרוֹב לְאָבִיהָ, כְּמוֹ (לְעִיל יג ח) אֲנָשִׁים אֲחִים אֲנַחְנוּ. וּמְדַרְשׁוּ אִם לְרַמְאוֹת הוּא בָּא גַם אֲנִי אַחִיו בְּרַמְאוֹת, וְאִם אָדָם כְּשֶׁר הוּא, גַם אֲנִי בֶן רִבְקָה אַחוֹתּוֹ הַכְּשֶׁרָה: וְתִגְדֵּךְ לְאָבִיהָ. לְפִי שְׁאֵמָה מִתָּה לֹא הָיָה לָהּ לְהִגִּיד אֵלָּא לוֹ: יג וַיִּרְץ לְקִרְאָתּוֹ. כְּסָבוֹר מִמוֹן הוּא טְעוֹן, שְׁהִרִי עֶבֶד הַבֵּית בָּא לְכָאן בְּעֶשְׂרָה גְּמָלִים טְעוֹנִים:

זֶלֶק הַדְּקֹדֶק: וַיְסַפֵּר לְלִבָּן אֶת כָּל־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה. תִּיבַת אֶת בְּטַפְחָא בְּתִיגָאן הִישְׁנוֹת:

תפסיר רס"ג

וַיֵּשֶׁב עִמּוֹ חֹדֶשׁ יָמִים: וַאֲמַר
 לִיהֵא לָבֶן. בָּרַם. קָרִיבִי וּבִסְרִי אֶתְּךָ וַיִּתִּיב
 עִמִּיהָ יָרַח יוֹמִין: ^{טו} וַיֹּאמֶר לָבֶן
 לְיַעֲקֹב הֲכִי-אֲחִי אֶתְּךָ
 וְעַבְדְּתָנִי חֲנָם הַגִּידָה לִּי
 מֵהַמְּשָׁפָרְתְּךָ: וַאֲמַר לָבֶן
 לְיַעֲקֹב. הִמְדַּאֲחִי אֶתְּךָ. וְתַפְלַחֲנִי מִגֶּן. חו
 לִי מָא אַגְרָךְ: ^{טז} וְלָלָבֶן שְׁתֵּי
 בָנוֹת שֵׁם הַגְּדֹלָה לְיֶאֱהָ

יד) קאל לה לבן. אמא אנת
 עצמי ולחמי. פמפת ענדה
 שהרא: טו) תם קאל לה לבן.
 ואן פנת קריבי. פתכדמני
 מגאנא. אכברי מא אגרתך:
 טז) וכאן ללבן אבנתאן. אסם
 אלכברי לאה. ואסם אלצגרי
 רחל: יז) ועינא לאה חסנאואן.
 ורחל כאנת. חסנה' אלהיה
 ואלמנצ'ר גמיעא: יח) פאחב
 יעקוב רחל. וקאל אכדמד סבע
 סנין. ברחל אבנתך אלצגרי:

וְשֵׁם הַקְּטָנָה רָחֵל: וְלָלָבֶן תַּרְתִּין בָּנִין. שׁוּם רַבְתָּא לְאָהָ.
 וְשׁוּם זְעִירְתָּא רָחֵל: ^{יח} וְעֵינֵי לְאָה רַבּוֹת וְרָחֵל הֵיטָהָ
 יַפֶּת-תָּאֵר וַיַּפֶּת מֵרְאָהָ: וְעֵינֵי לְאָה יֶאֱזִין. וְרָחֵל הָיְתָהָ
 שְׁפִירָא בְּרִיּוּא וַיֵּאָזֵא בְּחֻזָּא: ^{יח} וַיֵּאָהֵב יַעֲקֹב
 אֶת-רָחֵל וַיֹּאמֶר אֶעֱבֹדְךָ שִׁבְעַ שָׁנִים בְּרָחֵל

— רס"י —

רועה צאנו: טו) הכי אחי אתה. לשון תמה.
 וכי בשביל שאחי אתה תעבדני חנם:
 ועבדתני. כמו ותעבדני וכן כל תבה שהיא
 לשון עבר הוסיף וי"ו בראשה היא הופכת
 התבה להבא: יז) ועיני לאה רבות. שהיתה
 סבורה לעלות בגורלו שלעשו ובוכה שהיו
 הכל אומרים שני בנים לרבקה ושתי בנות
 ללבן, הגדולה לגדול והקטנה לקטן: תאר.

זולק הדקדוק: יח) ויאמר אעבדך. הקמץ שבבי"ת חטף. ועיין מה שכתבנו לעיל בתיבת
 אעזבך:

הוא צורת הפרצוף לשון (ישעיה מד יג)
 יתארהו בשרד, קונפ"ס גלע"ז: מראה. הוא זיו
 קלסתר: יח) אעבדך שבע שנים. הם ימים
 אחרים שאמרה לו אמו (לעיל כז מד) וישבת
 עמו ימים אחרים. ותדע שפן הוא שהרי
 כתיב (לכן פסוק ט) ויהיו בעיניו כימים אחרים:
 ברחל בתך הקטנה. כל הסימנים הללו
 למטה, לפי שידע בו שהוא רמאי אמר לו

תפסיר רס"ג

(יט) קאל לבן. אלאצלח אן
 אעטיהא לך. מן אן אעטיהא
 לרגל אכר. קם ענדי:
 (כ) פכידמה ברחל סבע סנין.
 ופאנת ענדה פאזאם יסירה. מן
 מחבתה להא: כא) פקאל לה
 יעקוב אעטני זוגתי. אד'
 קד כמלת איאמי. אדכיל
 אליהא: כב) פגמע לבן. אהל
 מוצעה וצנע להם מגלסא:
 (כג) ולמא פאן באלעשי. אכדי
 לאה אבנתה. פופהא אליה.

בְּתֶךָ הַקְטָנָה: ורחים יעקב ית
 רחל. ואמר. אפלחנך שבע שנין. ברחל
 ברתך ועירתא: **יט** ויאמר לבן
 טוב תתי אתה לך מתתי
 אתה לאיש אחר שבה
עמדי: ואמר לבן. טב דאתין יתה
 לך. מדאתין יתה לגבר אחרן. תיב עמי:
ב ויעבד יעקב ברחל שבע
 שנים ויהיו בעיניו פים

אחדים באהבתו אתה: ופלח יעקב. ברחל שבע שנין.
 והו בעינוהי פזמין זעירין. בדרחים יתה: **כא** ויאמר יעקב
 אל-לבן הבה את-אשתי כי מלאו ימי ואבואה
 אליה: ואמר יעקב ללבן הב ית אתתי. ארי שלימו יומי פולחני.
 ואיעול לותה: **כב** ויאסף לבן את-כל-אנשי המקום
 ויעש משתה: וכנש לבן ית כל אנשי אתרא ועבד משתאי:
כג ויהי בערב ויקח את-לאה בתו ויבא אתה
 אליו ויבא אליה: והוה ברמשא. ודבר ית לאה ברתיה.

— כש"י —

אעבדך ברחל, ושמא תאמר רחל אהרת מן
 השוק, תלמוד לומר בתך, ושמא תאמר
 אחליף ללאה שמא ואקרא שמא רחל,
 תלמוד לומר הקטנה ואף על פי כן לא הועיל
 לו שהרי רמזה: **כא** מלאו ימי, שאמרה לי
 אמי, ועוד מלאו ימי שהרי אני בן שמונים
 וארבע שנה ואימתי אעמיד שנים עשר
 שבטים, והוה שאמר ואבואה אליה, והלא קל

זולק הדקדוק: **כא** כי מלאו ימי. השוא שתחת הלמ"ד נע כי הוא עי"ן הפעל:

תפסיר רס"ג

וְאֵעִיל יִתֶּה לְוַתִּיהָ וְעַל לְוַתֶּהּ:
כִּי וַיִּתֵּן לָבָן לָהּ אֶת-זֹלְפָה
שְׁפַחַתוֹ לְלֵאָה בִּתּוֹ שְׁפַחָה:
 וַיְהִי לָבָן לָהּ. יֵת זֹלְפָה אִמְתִּיָּהּ לְלֵאָה
 בְּרַתִּיהָ לְאִמְהוּ: **כִּי וַיְהִי בַבֶּקֶר**
וְהִנֵּה-הוּא לֵאָה וַיֹּאמֶר אֶל-
לָבָן מַה-זֹּאת עָשִׂיתָ לִּי
הֲלֹא בְרַחֵל עֲבַדְתִּי עִמָּךְ

וְדָכַל אֱלֹהֵיָהּ: כִּד) וְאֵעִיָּאָהָּ
 זֹלְפָה אִמְתָּהּ. לְתַכּוֹן לָהּ אִמְהָ:
 כִּד) פְּלִמָּא כָּאֵן בְּאִלְגִּ'דָּאָה.
 פְּאִדִּיא בְּהָא לָאָה. פְּקִאל לְלָבָן.
 מָא דִּיא צְנַעַת בִּין אֱלִיס בְּרַחֵל
 כִּדְמִתְדָּ. וְלֹם וְאִרְבַּתְנִי: כִּו) קִאל.
 לֹא יִצְנַע פְּדִיא פִי בְלִדְנָא. אֵן
 תְּזוּג אֱלִצְגִּרִי קַבֵּל אֱלִכְבְּרִי:
 כִּו) אִכְמֵל אִסְבוּעַ הַדִּיהָ.
 וְנַעֲטִיד הַדִּיהָ אִיצִיא. בְּכִדְמָה
 תְּכִדְמִנִי. סַבַּע סְנִין אִכִּיר:

וְלִמָּה רַמִּיתָנִי: וְהָיָה בְּצַפְרָא. וְהָא הִיא לָאָה. וַאֲמַר לְלָבָן. מָא
 דָּא עֲבַדְתָּ לִּי. הֲלֹא בְרַחֵל פְּלַחִית עִמָּךְ. וְלִמָּא שְׁקַרְתָּ בִּין:
כִּי וַיֹּאמֶר לָבָן לֹא-יַעֲשֶׂה בֵּן בְּמִקוֹמִנוּ לְתֵת
הַצְּעִירָה לְפָנַי הַבְּכִירָה: וַאֲמַר לָבָן. לֹא מִתְעַבִּיד בֵּן
 בְּאַתְרֵנָא. לְמַתָּן זַעֲרִתָּא קָדָם רַבְתָּא: **כִּי מִלֵּא שְׁבַע זֹאת**
וְנִתְּנָה לְךָ גַּם-אֶת-זֹאת בְּעַבְדָּהּ אֲשֶׁר תַּעֲבֹד
עִמָּדִי עוֹד שְׁבַע-שָׁנִים אַחֲרוֹת: אֲשֶׁלִּים שְׁבוּעָתָא דְדָא.
 וְנִתִּין לְךָ אַף יֵת דָּא. בְּפוֹלְחָנָא דְתַפְלַח עִמִּי. עוֹד שְׁבַע שָׁנִין אַחֲרֵנִין:

— כִּי —

שְׁבַקְלִים אִינוּ אֹמֵר בֵּן, אֲלֵא לְהוֹלִיד תּוֹלְדוֹת
 אֲמַר בֵּן: כִּי וַיְהִי בַבֶּקֶר וְהִנֵּה הִיא לָאָה.
 אֲבָל בְּלִילָה לֹא הִיָּתָה לָאָה, לְפִי שְׁמִסֵּר יַעֲקֹב
 לְרַחֵל סִימָנִים, וּכְשֶׁרָאָתָה רַחֵל שְׁמַכְנִיסִין לוֹ
 לָאָה אִמְרָה עַכְשָׁיו תַּכְלֵם אַחֲוַתִּי עִמָּדָה
 וּמִסְרָה לָהּ אוֹתָן סִימָנִים: כִּי מִלֵּא שְׁבוּעַ זֹאת.

זֹלְק הַדְּקָדוֹק: כִּי עוֹד שְׁבַע שָׁנִים אַחֲרוֹת. תְּרַגּוּם אַחֲרֵנִין, תְּרוּיָהוּן הַנּוּ"ן בַּחִירָק. מִשָּׂא"כ
 אַחֲרוֹת שְׁבַע פְּרוֹת אַחֲרוֹת, הַתְּרַגּוּם אַחֲרֵנִין הַיּוֹ"ד וְהַנּוּ"ן פְּשוּטָה בְּקִמָּץ, וְהוּא

תפסיר דס"ג

כח) פִּצְנַע יַעֲקֹב כְּדֹאדְךָ. וְאִכְמֹל אֶסְבּוּעַ הַדִּידָהּ. וְאֶעֱטָאָהּ רַחֵל אֲבַנְתָּהּ. לְתַכּוֹן לָהּ זֹגָה: כט) וְאֶעֱטָאָהּ בְּלָהָה אֲמִתָּהּ. לְתַכּוֹן לָהּ אִמָּה: ל) וְדִכְלֵל אֱלֹהֵי רַחֵל. וְאֲחַבְתָּהּ אֶכְתִּיר מִן לָאָה. תִּים כְּדִמָּה סָבַע סָנִין אֲכִיר: לא) פְּעֵלִם אֲלָלָה אֵן לָאָה מִשְׁנִייה. פְּרִזְקָא וְלָדָא. וְרַחֵל עֲאָקָר:

כח וַיַּעַשׂ יַעֲקֹב כִּן וַיִּמְלֵא שָׁבַע זֹאת וַיִּתֵּן לָוּ אֶת־ רַחֵל בָּתּוֹ לָו לְאִשָּׁה: וַעֲבַד יַעֲקֹב בֶּן. וְאִשְׁלִים שְׁבוּעָתָא דְדָא. וַיְהִי לַיהוָה יֵת רַחֵל בְּרַתִּיהָ לַיהוָה לְאִתָּו: כט וַיִּתֵּן לָבֶן לְרַחֵל בָּתּוֹ אֶת־בְּלָהָה שִׁפְחָתוֹ לָהּ

לְשִׁפְחָהּ: וַיְהִי לָבֶן לְרַחֵל בְּרַתִּיהָ. יֵת בְּלָהָה אֲמִתִּיהָ. לָהּ לְאִמָּהוּ: ל וַיָּבֵא גַם אֶל־רַחֵל וַיֵּאָהֵב גַּם אֶת־רַחֵל מִלָּאָה וַיַּעֲבַד עִמּוֹ עוֹד שְׁבַע־שָׁנִים אַחֲרוֹת: וְעַל אַף לֹת רַחֵל. וּרְחִים אַף יֵת רַחֵל מִלָּאָה. וּפְלַח עִמֶיהָ. עוֹד שְׁבַע שָׁנִין אַחֲרֵינִין: פְּרִזְקָא בְּסִפְרֵי תַיִכּוֹן וַיִּרְא יְהוָה כִּי־ שְׁנוּאָה לָאָה וַיִּפְתַּח אֶת־רַחֲמָהּ וְרַחֵל עֲקָרָה: וַחֲזָא יי אַרִי סְנוּאָתָא לָאָה. וַיְהִי לָהּ עֲדוּיָהּ וְרַחֵל עֲקָרָא:

• כס"י •

שְׁבוּעַ אֱלָא שְׁבַעָה שִׁיטִינ"ס זלע"ז: וְנִתְּנָה לְד. לְשׁוֹן רַבִּים, כְּמוֹ (לעיל י"ז) נִרְדָּה וְנִבְלָה. שְׁבַע שָׁנִים אַחֲרוֹת. הַקִּישׁ לְרֵאשׁוֹנוֹת, מַה (ס"ג) וְנִשְׁרָפָה, אַף זֶה לְשׁוֹן וְנִתֵּן גַּם אֶת זֹאת. [מִיָּד לְאַחַר שְׁבַעַת יְמֵי הַמְּשֻׁתָּהוּ] וְאַף עַל פִּי שְׁבַרְמָאוֹת בָּא עָלָיו:

על דרך מ"ש ן' עזרא כל שאין בו רוח חיים זכרהו ונקבהו. כאן גבי שנים דאין בהן רוח חיים, הנו"ן בחירק. אבל בפרשת מקץ שיש בו רוח חיים לא יתכן כי אם בלשון נקבה. ונראה בשינוי הלשון כאן מנקבה לזכר שרמז לו לבן שלא יפעול עמו בעצלות כדרך פעולת הנקבה וכן היה שפעל עמו בזריות. וכן העיד עליו הפסוק כי בכל כחי עבדתי. וכ"ה מנוקד גם בדפוסים. ואין לנו לשנות מהרשום אשר גבלו ראשונים. ואח"ז זכיתי ומצאתי סיוע בספר כלי חמדה כי באמרו אחרות כיון שאינו מתרצה כמעין אותה עבודה אלא עבודה אחרת מלב ונפש בעוז ותעצומות על הראשונות והסכים לו יעקב על הטורח הגדול המחודש והיינו ויעבוד עמו עוד שבע שנים אחרות כדבר לבן ע"ש:

תפסיד רס"ג

לַבּ וַתֵּהָר לְאֵה וַתֵּלֶד בֵּן
 וַתִּקְרָא שְׁמוֹ רְאוּבֵן כִּי
 אָמַרָה כִּי-רָאָה יְהוָה בְּעֵנָי
 כִּי עָתָה יֵאָהֲבֵנִי אִישׁוֹ׃
 וְעַד־יָאֵת לְאֵה וַיִּלְדֶּת בֶּרֶךְ. וַקִּרְת שְׁמִיָּה
 רְאוּבֵן. אָרִי אָמַרְתָּ. אָרִי גְלִי קָדָם יְיָ
 עַל-בְּנֵי. אָרִי בְּעַן יִרְחַמְנֵנִי בְּעַלְי׃
 לַגּ וַתֵּהָר עוֹד וַתֵּלֶד בֵּן
 וַתֹּאמֶר כִּי-שָׁמַע יְהוָה כִּי-

(לב) פְּחֻמְלַת לֵאָה וַיִּלְדֶּת אַבְנָא.
 וְאַסְמִתָּהּ רְאוּבֵן. לְאַנְהָא
 קְאָלַת. אֵן אֵלְלָה נְצִיר
 לְצִעְפִּי. וְאַלְאֵן יַחֲבֵנִי רְגְלִי׃
 (לג) וַחֲמֻלַת אִיצִיא וַלְדֶּת אַבְנָא.
 קְאָלַת. אֵן אֵלְלָה סְמִיעַ אִנִּי
 מְשֻׁנְיָה. פְּרֻזְקֵנִי תִדְיָא אִיצִיא
 וְאַסְמִתָּהּ שְׁמַעוֹן׃ (לד) פְּחֻמְלַת
 אִיצִיא וַיִּלְדֶּת אַבְנָא. וְקְאָלַת.
 תִּדְיָה אֵלְמִרְדָּה וְנַעֲטָף אֵלָי
 רְגְלִי. אַדְּוִ וַלְדֶּת לָהּ
 תִּלְאֲתָיָה בְּנִין. וְסַמָּאָה לִוִּי׃

שְׁנוּאָה אָנֹכִי וַיִּתֶּן-לִי גַם-אֶת-זֶה וַתִּקְרָא שְׁמוֹ
 שְׁמַעוֹן׃ וְעַד־יָאֵת עוֹד וַיִּלְדֶּת בֶּרֶךְ. וְאַמַּרְתָּ. אָרִי שָׁמִיעַ קָדָם יְיָ אָרִי
 סְנוּאָתָא אָנָּא. וַיְהִי לִי אֶף יֵת דִּין. וַקִּרְת שְׁמִיָּה שְׁמַעוֹן׃ לַדּ וַתֵּהָר
 עוֹד וַתֵּלֶד בֵּן וַתֹּאמֶר עָתָה הַפַּעַם יִלְוֶה אִישׁוֹ
 אֵלָי כִּי-יִלְדֶּתִי לוֹ שְׁלֹשָׁה בָנִים עַל-פְּנֵי קְרָא-
 שְׁמוֹ לִוִּי׃ וְעַד־יָאֵת עוֹד וַיִּלְדֶּת בֶּרֶךְ. וְאַמַּרְתָּ. הֲדָא זְמָנָא יִתְחַבֵּר לִי
 בְּעַלְי. אָרִי יִלְדִית לִיָּה תִלְתָּא בְּנִין. עַל פְּנֵי קְרָא שְׁמִיָּה לִוִּי׃

— רס"י —

עַלִי, שְׁהֵרִי נְטִלְתִּי כָּל חֻלְקֵי בְּבֹנִים: עַל בֵּן.
 כָּל מִי שְׁנֹאֲמַר בּוֹ עַל פְּנֵי מְרֻבָּה בְּאוּכְלוּסִין.
 חוּץ מִלּוֹי שְׁהָאֲרוֹן הִיָּה מְכֻלָּה בְּהֵם:
 קְרָא שְׁמוֹ לִוִּי. תְּמַהֲתִי שְׁבָכְלָם כְּתִיב
 וַתִּקְרָא, וְזֶה כְּתִיב בּוֹ קְרָא, וַיֵּשׂ מִדְּרֹשׁ אֲגָדָה
 בְּאַלְפָּה הַדְּבָרִים רַבָּה שְׁשֻׁלַח הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ
 הוּא גְבֻרִיאַל וְהִבִּיאֻ לְפָנָיו וַקִּרְא לֹו שֵׁם זֶה
 וַנִּתֵּן לֹו עֶשְׂרִים וָאַרְבַּע מִתְּנוּת כְּהִנֵּה, וְעַל

לַבּ וַתִּקְרָא שְׁמוֹ רְאוּבֵן. רְבוּתִינוּ פְּרֻשׁוּ.
 אָמַרְתָּ רְאוּ מַה בֵּין בְּנֵי לְבָן-חֲמִי שְׁמִכְר
 הַבְּכוּרָה לְיַעֲקֹב, וְזֶה לֹא מְכָרָה לְיוֹסֵף וְלֹא
 עֲרַעַר עָלָיו, וְלֹא עוֹד שְׁלֹא עֲרַעַר עָלָיו אֵלָא
 שְׁבָקֵשׁ לְהוֹצִיאֻ מִן הַבּוֹר: לִי הַפַּעַם יִלְוֶה
 אִישׁוֹ. לְפִי שְׁהָאֲמָהוּת נְבִיאוֹת הִיוּ וַיּוֹדְעוֹת
 שְׁשֻׁנִים עֲשָׂר שְׁבָטִים יּוֹצְאִים מִיַּעֲקֹב וְאַרְבַּע
 נְשִׁים יֵשׂא. אָמַרְתָּ מַעֲתָה אֵין לֹו פְּתֻחוֹן פְּהַ

תפסיר דס"ג

לה) וחמלת איצ"א וולדת
 אבנא. וקאלת הד"ה אלמרה
 אשכר אללה. לד"אלך אסמתה
 יהודה. ונקפת ען אלולאד:
 ל א) פלמא ראת רחל. אנחא
 לם תלד ליעקוב. חסדת
 אכיתהא. וקאלת לה אסתרוק
 לי ולדא. ואלא פאנא מאיתה:
 ב) פאשתד ג'צ"בה עליהא.
 וקאל. אמן דון אללה אנא.
 אלדי מנעד תמר אלפטן:
 ג) קאלת. הוד"א אמתי בלה

לָהּ וַתֵּהָרֵם עוֹד וַתֵּלֶד בֵּן
 וַתֹּאמֶר הַפֶּעַם אוֹדָה אֶת־
 יְהוָה עַל־כֵּן קָרָאתָ שְׁמוֹ
 יְהוּדָה וַתַּעֲמֵד מְלֻדָּתָ:
 וַעֲדִיאת עוֹד וַיֵּלֶדְתָּ בֵּר. וַאֲמַרְתָּ הָדָא
 זְמַנָּא אוֹדִי קָדָם יי. עַל כֵּן. קָרַת שְׁמִיה
 יְהוּדָה. וְקַמַּת מִלְמִילָד: ל א) וַתֵּרָא
 רַחֵל כִּי לֹא יֵלְדָה לְיַעֲקֹב
 וַתִּקְנֶה רַחֵל בְּאָחֻתָהּ

וַתֹּאמֶר אֶל־יַעֲקֹב הִבָּה־לִּי בָנִים וְאִם־אֵין מִתָּה
 אֲנֹכִי: וַחֲזַת רַחֵל. אָרִי לֹא יֵלֶדְתָּ לְיַעֲקֹב. וְקָנִיתִי רַחֵל בְּאָחֻתָהּ.
 וַאֲמַרְתָּ לְיַעֲקֹב הִב לִי בְּנִין. וְאִם לֹא מִיְתָא אָנָּא: ב) וַיִּחַר־אָרְף
 יַעֲקֹב בְּרַחֵל וַיֹּאמֶר הֲתַחַת אֱלֹהִים אֲנֹכִי אֲשֶׁר־
 מָנַע מִמֶּךָ פְּרִי־בֶטֶן: וַתִּקְיַף רוּגְזָא דְיַעֲקֹב בְּרַחֵל. וַאֲמַר.
 הַמְנִי אֶת בָּעִיָּא הָלֹא מִן קָדָם יי תִּבְעֵן. דְּמִנַּע מִנִּיךְ וְלָדָא דְּמַעִי:
 ג) וַתֹּאמֶר הִנֵּה אֲמַתִּי בְּלָהָה בָּא אֵלַיָּה וַתֵּלֶד

רש"י

שם שלוחו במתנות קראו לוי: לכה הפעם
 אודה. שנטלתי יותר מחלקי מעתה יש לי
 להודות:
 ל 6 ותיקנא רחל באחותה. קנאה במעשיה
 הטובים, אמרה אלולי שצדקה ממני לא
 זכתה לבנים: הבה לי. וכי כך עשה אביך
 לאמך, והלא התפלל עליך: מתה אנכי.
 מפאן למי שאין לו בנים שחשוב כמת:
 3 התיחת אלהים אנכי. וכי במקומו אני
 אשר מנע ממך. את אמרת שאעשה
 כאבא, אני איני כאבא, אבא לא היו לו בנים
 אני יש לי בנים, ממך מנע ולא ממני:
 ג על ברבי. בתרגומו ואנא ארבי: ואבנה גם
 אנכי. מהו גם, אמרה לו זקנה אברהם היו לו

זולק הדקדוק: א ואם אין מתה אנכי. לחוד בטעם מלרע (מהר"ם):

תפסיר רס"ג

עַל-בְּרָכִי וְאֲבִנָּה גַם-אֲנֹכִי

מִמְנָה: וְאָמַרְתָּ. הֵא. אִמְתִּי בְלָהָה

עוֹל לְוֹתָהּ. תִּלְיֵד וְאֲנָא אֲרַבִּי וְאֶתְבְּנִי

אִף אֲנָא מְנָה: וְתִתֶּן-לוֹ אֶת-

בְּלָהָה שְׂפָחָתָהּ לְאִשָּׁה

וַיָּבֵא אֵלָיָה יַעֲקֹב: וַיְהִי בֵּיתָהּ לִיהָ.

יֵת בְּלָהָה אִמְתָּהּ לְאֶתְנָהּ וְעַל לְוֹתָהּ יַעֲקֹב:

וְתִתֶּן-לוֹ בְּלָהָה וְתִלְיֵד

לְיַעֲקֹב בֶּן: וְעַדִּיאַת בְּלָהָה.

וַיִּלְדֵת לְיַעֲקֹב בֶּרֶ: וְתִתֶּן רַחֵל דְּנָנִי אֱלֹהִים וְגַם

שָׁמַע בְּקוֹלִי וַיִּתֶּן-לִי בֶן עַל-כֵּן קָרָאתָ שְׁמוֹ דָּן:

וְאָמַרְתָּ רַחֵל דְּנָנִי יי. וְאִף קַבִּיל צְלוֹתַי. וַיְהִי לִי בֶר. עַל כֵּן קָרַת שְׁמִיָּה

דָּן: וְתִתֶּן עוֹד וְתִלְיֵד בְּלָהָה שְׂפָחָתָהּ רַחֵל בֶּן

שְׁנַי לְיַעֲקֹב: וְעַדִּיאַת עוֹד. וַיִּלְדֵת. בְּלָהָה אִמְתָּהּ דְּרַחֵל בֶּר תַּנְיִן

לְיַעֲקֹב: וְתִתֶּן רַחֵל נְפֻתוֹלֵי אֱלֹהִים | נְפֻתְלָתִי

עַם-אַחֲתִי גַם-יִכְלָתִי וְתִקְרָא שְׁמוֹ נְפֻתְלִי:

אדכיל אליהא. תלד פי חגרי.
 ויבני ביתי אנא איציא מנהא:
 (ד) פאעטתה בלהא אמתהא
 זוגה. ודכיל אליהא: (ה) פחמלת
 בלהא. וולדת לה אבנא:
 (ו) פקאלת רחל. קד חכם אללה
 לי. ואיציא סמע צותי. פרזקני
 אבנא. ואסמתה דן: (ז) פחמלת
 איציא. בלהא אמה רחל.
 וולדת אבנא תיאנא ליעקוב:
 (ח) פקאלת רחל. עטפה מן ענד
 אללה אנעטפת. מע איכתי
 וסקת דיאלד. ואסמתה נפתלי:

בנים מהגר, וחגר מתניו כנגד שרה, אמר לה
 זקנתי הכניסה צרתה לביתה, אמרה לו אם
 הדבר הזה מעכב, הנה אמתני בלהא, ואבנה
 גם אנכי ממנה כשרה: ודנני אלהים.
 וחיבני וזכני: נפתולי אלהים. מנחם בן
 סרוק פרשו במחברת (צמדזכ יט טו) צמיד
 פתיל, חבורים, מאת המקום נתחברתי עם
 אחותי לזכות לבנים. ואני מפרשו לשון

(דברים לב ט) עקש ופתלתול, נתעקשתי
 והפצתי פצירות ונפתולים הרבה למקום
 להיות שנה לאחותי: גם יכלתי. הסכים
 על ידי. ואונקלוס תרגם לשון תפלה,
 כמו נפתולי אלהים, נתפללתי בקשות
 החביבות לפניו, נתקבלתי ונעתי
 כאחותי: נפתלתי. נתקבלה תפלתי.
 ומדרש אגדה יש רבים בלשון נוטריקון:

תפסיר דס"ג

(ט) פֿלפּאָ רֵאֵת לֵאמֹר. אַנְדֵּהא קֹד וְקַפֵּת עַן אַלְוֵלֵאד. אִכְדֵּית זֶלְפָּה אִמְתָּהא. וְאַעֲטָהּא לְיַעֲקֹב זִוְגָה: (י) פּוֹלְדֵת לֵה אַבְנָא: (יא) וְקֵאלֵת קֹד צַח אֶלְכֵּבֶר. וְאַסְמֵתָה גֵד: (יב) פּוֹלְדֵת. זֶלְפָּה אִמְהָ לֵאמֹר. אַבְנָא תֵאנִיא לְיַעֲקֹב: (יג) פֿקֵאלֵת. מֵן וְצִפִּי. אֵן יִצְפְּנִי אֶלְנֵסֵא. וְאַסְמֵתָה אֲשֶׁר:

וְאָמַרְתָּ רַחֵל. קָבִיל בְּעוֹתֵי יָי בְּאֵת חֲנֻנּוֹתַי בְּצִלוֹתַי. חֲמִידֵית דִּיהֵי לִי וְלֹד בְּאַחֲתֵי וְאַף אֲתִיב לִי וְקֵרַת שְׁמִיָּה נִפְתָּלִי: ט וְתֵרָא לֵאמֹר כִּי עֲמֵדָה מְלֻדָּת וְתִקַּח אֶת־זֶלְפָּה שְׁפַחַתָּה וְתִתֵּן אֶתָּה לְיַעֲקֹב לְאִשָּׁה: וְחֹזֶת לֵאמֹר. אֲרִי קִמַּת מִלְמִילֹד. וְדַבַּרְתָּ יָת זֶלְפָּה אִמְתָּה.

וַיְהִי בַּיּוֹם הַהוּא לְיַעֲקֹב לְאִתּוֹ: ז וְתֵלֵד זֶלְפָּה שְׁפַחַת לֵאמֹר לְיַעֲקֹב בֵּן: וַיִּלְיֶדֶת. זֶלְפָּה. אִמְתָּה דִּלְאָה לְיַעֲקֹב בֶּרֶ: וְתֵאמֹר לֵאמֹר בָּא גֵד וְתִקְרָא אֶת־שְׁמוֹ גֵד: וְאָמַרְתָּ לֵאמֹר אֲתָא גֵד. וְקֵרַת יָת שְׁמִיָּה גֵד: יב וְתֵלֵד זֶלְפָּה שְׁפַחַת לֵאמֹר בֵּן שְׁנֵי לְיַעֲקֹב: וַיִּלְיֶדֶת. זֶלְפָּה אִמְתָּה דִּלְאָה. בֶּר תִּנָּן לְיַעֲקֹב: יג וְתֵאמֹר לֵאמֹר בְּאִשְׁרֵי כִי אֲשֶׁרוּנִי בְּנוֹת וְתִקְרָא אֶת־שְׁמוֹ אֲשֶׁר: וְאָמַרְתָּ לֵאמֹר. תּוֹשֶׁבֶתָהּ הָיִיתָ לִי. אֲרִי בְּכִין יִשְׁבַּחֵנִי נְשִׂיאָ. וְקֵרַת יָת שְׁמִיָּה אֲשֶׁר: יד וַיִּלְדֵּי רְאוּבֵן בְּיָמֵי קְצִיר־חֲטָיִם (דְּבִיעִי) ❀ רַב־בְּרֵעֵי בְּסִפְרֵי תַּסְוֹן ❀

י וְתֵלֵד זֶלְפָּה. בְּכֵלֶן נֶאֱמַר הַרְיוֹן חוּץ מִזֶּלְפָּה לְפִי שְׁהִיְתָה בַּחוּרָה מְכוּלָן וְתִינּוּקָת בְּשָׁנִים וְאִין הַרְיוֹן נֶפֶר בָּהּ, וְכִדֵּי לְרֵמוֹת לְיַעֲקֹב נִתְּנָה לָבֵן לְלֵאָה שְׁלֵא יִבִּין שְׁמִכְנִיסִין לֹא אֵת לֵאמֹר שְׁכָר מִנְהֵג לִתֵּן שְׁפַחָה גְדוּלָה לְגְדוּלָה וְקִטְנָה לְקִטְנָה: יא בָּא גֵד. בָּא מִזֶּל טוֹב, כְּמוֹ

שְׁמוֹ הַמְזוּר (ה) בָּא גֵד. יש להפריד מעט הדבקים דלא לישתמע בְּגֵד.

תפסיר רס"ג

וַיִּמְצֵא דוֹדָאִים בַּשָּׂדֶה
וַיָּבֵא אֹתָם אֶל-לֵאָה אִמּוֹ
וַתֹּאמֶר רַחֵל אֶל-לֵאָה
תְּנִי-נָא לִי מְדוּדָאֵי בְנֶיךָ:
 וְאֵזֶל רְאוּבֵן בְּיוֹמֵי חֲצַד חֲשׂוּן. וְאִשְׁבַּח
 יִבְרוּחִין בְּחֻקְלָא. וְאִיתִי יְתֵהוּן. לְלֵאָה
 אִמְיָה. וְאָמַרְת רַחֵל לְלֵאָה. הֲבִי כְעַן לִי.
 מִיִּבְרוּחֵי דְבְרִיךְ: טו וַתֹּאמֶר לָהּ
הַמַּעַט קָחְתְּךָ אֶת-אִישִׁי
וְלָקַחְת גַּם אֶת-דוֹדָאֵי בְנֵי
וַתֹּאמֶר רַחֵל לָכֵן יִשְׁכַּב עִמָּךְ הַלַּיְלָה תַּחַת
דוֹדָאֵי בְנֶיךָ: וְאָמַרְת לָהּ. הִזְעִיר דְּדַבְרַת יְת בְּעַלִּי. וְתַסְבִּין. אַף
 יְת יִבְרוּחֵי דְבְרִי. וְאָמַרְת רַחֵל. בְּכִיִן יִשְׁכּוּב עִמָּיךְ בְּלַיְלָא. חֲלָף יִבְרוּחֵי
 דְּבְרִיךְ: טז וַיָּבֵא יַעֲקֹב מִן-הַשָּׂדֶה בָּעֶרְבַּ וַתֵּצֵא
 לֵאָה לְקָרְאָתוֹ וַתֹּאמֶר אֵלָי תָּבוֹא כִּי שָׁכַר
 שְׂכָרְתִּיךָ בְּדוֹדָאֵי בְנֵי וַיִּשְׁכַּב עִמָּה בַּלַּיְלָה הַזֶּה:
 וְאֵתָא יַעֲקֹב מִן חֻקְלָא בְּרַמְשָׁא. וּנְפַקַת לֵאָה
 לְקַדְמוּתֵיהָ. וְאָמַרְת לְוֹתִי תִיעוֹל. אָרִי מִיָּגַר אֲגַרְתְּךָ. בְּיִבְרוּחֵי דְבְרִי.

— רס"ג —

באשת נעורים: יד בימי קציר חטים. להגיד
 שבחן של שבטים. שעת הקציר היא ולא
 פשט ידו בגזל להביא חטים ושעורים אלא
 דבר ההפקר שאין אדם מקפיד בו: דודאים.
 סיגלי, עשב הוא ובלשון ישמעאל יסמין:
 טו ולקחת גם את דודאי בני. בתמיהה,
 ולעשות עוד זאת לקח גם את דודאי בני
 ותרגומו ולמסב: לכן ישכב עמך הלילה.
 שלי היתה שכיבת לילה זו ואני נותנה לך תחת
 דודאי בנך. ולפי שזולזה במשכב הצדיק לא
 זכתה להקבר עמו: טז שכר שכרתיך. נתתי
 לרחל שכרה: בלילה הוא. הקדוש ברוך

תפסיד דס"ג

אבני פנאם ענדֶהא פי תלך אללילה: יז) פֿסמע אללה להא. פֿחמלת. וולדת ליעקוב אבנא כֿאמסא: יח) פֿקאלת. קד אעטאני אללה אגרי. למא זוגת אמתי לרגלי. ואסמיתה יששכר: יט) פֿחמלת. וולדת אבנא סאדסא ליעקוב: כ) קאלת. קד פֿווצני אללה תפויץ כֿיר. הדֶיה אלמרה יסאכני רגלי. אדֶ וולדת לה סתה בנין. פֿאסמיתה זבולון: כא) ובעד דֶאלך וולדת אבנה. פֿאסמיתהא דינה:

ושכיב עמה בליליא הוא: **וַיִּשְׁמַע אֱלֹהִים אֶל לֵאָה וַתֵּהָרֵ וַתֵּלֶד לְיַעֲקֹב בֶּן חַמִּישִׁי:** וקביל יי צלותה דֶלאָה. ועדיאת. וילידת ליעקב בר חמישי: **וַתֹּאמֶר לֵאָה נָתַן אֱלֹהִים שְׂכָרִי אֲשֶׁר נָתַתִּי שְׂפָחַתִּי לְאִישִׁי וַתִּקְרָא שְׁמוֹ יִשְׂשַׁכָּר:** ואמרת לאָה. יֶהב יי אגרי. דֶיהבית אמתי לבעלי. וקרת שְׁמיה

יִשְׂשַׁכָּר: וַתֵּהָרֵ עוֹד לֵאָה וַתֵּלֶד בֶּן-שְׁשִׁי לְיַעֲקֹב: ועדיאת עוד לאָה. וילידת בר שְׁתִיתאי ליעקב: **וַתֹּאמֶר לֵאָה זָבַדְנִי אֱלֹהִים | אֹתִי זָבַד טוֹב הַפֶּעַם יִזְבְּלֵנִי אִישִׁי כִּי-יִלְדֵתִי לוֹ שְׁשֵׁה בָנִים וַתִּקְרָא אֶת-שְׁמוֹ זְבֻלוֹן:** ואמרת לאָה. יֶהב יי יתיה לי חולק טב. הדֶא זמנא יהי מדוריה דבעלי לותי. ארי ילידית ליה שתא בנין. וקרת ית שְׁמיה זבולון: **כֹּא וְאַחַר יִלְדָה בֵּת וַתִּקְרָא אֶת-שְׁמָהּ דִּינָה:** ובתר בן ילידת בֶּרתֶא. וקרת ית שְׁמיה דינה:

— רש"י —

הוא סיע שִׁיצא משם יששכר: **וַיִּשְׁמַע אֱלֹהִים אֶל לֵאָה.** שהיתה מתאנה ומחזרת להרבות שבטים: **כִּזְבַּד טוֹב:** כֶּתְרוֹמוֹ: יִזְבְּלֵנִי. לשון (מלכים א' ח יג) בית זבול

כיכזיכייכיא"כ זלע"ז בית מדור. מעתה לא תהא עיקר דירתו אלא עמי שיש לי בנים כנגד כל נשיו: **כֹּא דִינָה.** פֿרשו רבותינו שדנה לאָה דין בעצמה אם זה זכר לא תהא רחל

תפסיר רס"ג

כב וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת־רַחֵל
 וַיִּשְׁמַע אֵלֶיהָ אֱלֹהִים
 וַיַּפְתַּח אֶת־רַחֲמָה׃ וְעַל
 דְּוִכְרָנָה דְרַחֵל קָדָם יי. וְקָבִיל צְלוֹתָהּ יי.
 וַיֵּהֱב לָהּ עֲדוּי׃ כג וַתֵּהָר וַתֵּלֶד
 בֶּן וַתֹּאמֶר אֶסְף אֱלֹהִים
 אֶת־חֲרָפְתִּי׃ וְעַדִּיאת וַיֵּלֶדֶת בֶּר.

(כב) ת'ם ד'כר אללה רחל. וסמע להא. ורזקהא ולדא: (כג) פחמלת וולדת אבנא. וקאלת. קד צ'ם אללה עני אלעאר: (כד) ואסמתה יוסף קאילא וזידני אללה אבנא אכ'רא: (כה) פלמא ולדת רחל יוסף. קאל יעקוב ללבן. אטלקני ואמצי. אלי מוצעי ובלדי:

וַאֲמַרְתָּ בְנֵשׁ יי ית חסדי: כד וַתִּקְרָא אֶת־שְׁמוֹ יוֹסֵף
 לֵאמֹר יוֹסֵף יְהוּה לִי בֶן־אָחֵר׃ וקרת ית ש'מיה. יוסף
 ל'מימר. יוסף יי. לי בר אחרן: כה וַיְהִי כַּאֲשֶׁר
 יֵלְדָה רַחֵל אֶת־יוֹסֵף וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל־לְבָן
 שְׁלִחְנִי וְאֵלֶכָּה אֶל־מְקוֹמִי וְלֵארוּצִי׃ וְהוּה. כד וַיֵּלֶדֶת

כ"ה

שאני עקרה, והיו אומרים עלי שאעלה לחלקו שלעשו הרשע. ומדרש אנדה כל זמן שאין לאשה בן אין לה במי לתלות סרחונה, משיש לה בן תולה בו. מי שבר כלי זה, בנה, מי אכל תאנים אלו, בנה: כז יוסף ה' לי בן אחר. יודעת היתה בנבואה שאין יעקב עתיד להעמיד אלא שנים עשר שבטים, אמרה יהי רצון שאותו שהוא עתיד להעמיד יהא ממני, לכך לא נתפללה אלא על בן אחר: כח כַּאֲשֶׁר יֵלְדָה רַחֵל אֶת יוֹסֵף. משגלד שטנו שלעשו, שנאמר (עוזיכ 6 יח) והיה בית יעקב איש ובית יוסף להבה ובית עשו לקש. אש בלא להבה אינו שולט

אחותי באחת השפחות, והתפללה עליו ונהפף לנקבה: כז ויזכר אלהים את רחל. זכר לה שמסרה סימניה לאחותה, ושהיתה מצרה שלא תעלה בגורלו שלעשו שמא יגרשנה יעקב לפי שאין לה בנים, ואף עשו הרשע כך עלה בלבו כששמע שאין לה בנים. הוא שיסד הפיט (קרובות דר"ה שחרית) האדמון כבט שלא חלה, צבה לקחתה לו ונתבהלה: כג אסף. הכניסה במקום שלא תראה וכן (ישעיכ ד 6) אסף חרפתנו, (שמוס ט יט) ולא יאסף הביתה, (יואל ד טו) אספו נגהם, (ישעיכ ס כ) וירחק לא יאסף, לא יטמן: חרפתי. שהייתי לחרפה

זולק הדקדוק: כה ויהי כאשר ילדה רחל. כ"ה בתיגאן, כאשר בתביר:

תפסיר רס"ג

כו) אעטני נסאי וואולאדי. אלדין כ'דמתד ב'הם חתי אמצי. פאנד תעלם. כ'דמתי אלדי כ'דמתד: כז) פקאל לה לבן. אן וגדת חציאא ענדד. קם. פאני קד גרבת. ובארפני אללה בגריתד: כח) קאל. ביין לי אגרדד חתי אעטיד: כט) קאל לה. אנת תעלם. פיף כ'דמתד. ופיף פאנת מאשיתד ענדי: ל) פאנדהא פאנת קלילה

רחל ית יוסף. ואמר יעקב ללבן. שלחני ואהדך. לאתרי ולארעי: כו תנה את נשי ואת ילדי אשר עבדתי אתך בהן ואלכה כי אתה ידעת את עבדתי אשר עבדתיך: הב ית נשי וית בני. דפלחית יתך. בהון ואיזיל. ארי את ידעת. ית פולחני דפלחתך: כז ויאמר אליו לבן אם נא

מצאתי חן בעיניך נחשתי ויברכני יהוה בגלגלך: ואמר ליה לבן. אם פען אשפחית רחמין בעינך. נסיתי. וברכני יי בדילך: [חמישי] כח ויאמר נקבה שכרך עלי ואתנה: ואמר. פריש אגרך. עלי ואתין: כט ויאמר אליו אתה ידעת את אשר עבדתיך ואת אשר היה מקנך אתי: ואמר ליה. את ידעת. ית דפלחתך. וית. דהוה בעירך עמי: ל כ' מעט אשר היה לך לפני ויפרע

— כ"י —

אצל הרועים, ועכשיו היו לו בנים שנאמר (לכלן לא א) וישמע את דברי בני לבן: כח נקבה שכרך. בתרגומו פריש אגרך: כט ואת אשר היה מקנך אתי. את חשבון מעוט מקנך שבא לידי מתחלה כמה היו: ל לרגלי. עם רגלי, בשביל ביאת רגלי באת אצלך הברכה, כמו (שמות יא ח) העם אשר ברגלך, (שופטים ח ט)

למרחוק, משנלד יוסף בטח יעקב בהקדוש ברוך הוא ורצה לשוב: כו תנה את נשי וגוי. איני רוצה לצאת כי אם ברשות: כז נחשתי. מנחש היה, נסיתי בנחוש שלי שעל ידך באה לי ברכה, כשבאת לכאן לא היו לי בנים, שנאמר (לעיל כט ו) והנה רחל בתו באה עם הצאן, אפשר יש לו בנים והוא שולח בתו

זלק הדקדוק: כח ויאמר נקבה. השוא שבקו"ף נח (מהר"ם):

תפסיר רס"ג

לְרֹב וַיְבָרֶךְ יְהוָה אֶת־ךָ
 לְרַגְלֵי וְעֵתָה מַתִּי אַעֲשֶׂה
 גַּם-אֲנֹכִי לְבֵיתִי: אֲרִי. זְעִיר
 דְּהוּה לְךָ קִדְמִי וּתְקִיף לִסְגִי. וּבְרִיךְ יי.
 יְתֵד בְּדִילִי. וּכְעֵן. אֲמַתִּי. אַעֲבִיד אִף אֲנָא
 לְבֵיתִי: לֹא וַיֹּאמֶר מַה אֶתֶּן-
 לְךָ וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב לֹא-תִתֶּן-
 לִי מֵאוֹמָה אִם-תַּעֲשֶׂה-לִּי
 הַדָּבָר הַזֶּה אֲשׁוּבָה אֶרְעָה

ונמת כתררה. ובארך אללה לך
 בסבבי. ואלאן. מתי אצנע
 אנא איצא לביתי: לא קאל
 מא אעטיד. קאל יעקוב לא
 תעטיני שיא. בל אן צנעת לי
 הדיא אלומר. בה ארגע ארעא
 ג'נמד אחפצהא: לב) והו אן
 אמר פי ג'נמד אליוס. ואעזל
 מנהא. כל מנקט ואבלק. וכל
 חמא פי אלצאן. ובלקא
 ומנקטה פי אלמאעזו. ויכון
 דיאלך אגרת: לג) ויטהד עליו

צִאנְךָ אֲשָׁמֹר: וַאֲמַר מָה אֶתֶּן לְךָ. וַאֲמַר יַעֲקֹב לֹא תִתֶּן לִי
 מִדָּעַם. אִם תַּעֲבִיד לִי פִתְגָמָא הַדִּין. אֲתוּבָּ. אֲרַעִי עִנְךָ אֲטַר:
 לִב אֶעֱבֹר בְּכָל-צִאנְךָ הַיּוֹם הַסֵּר מִשָּׁם
 כָּל-שֵׂה | נָקֵד וְטָלוּא וְכָל-שֵׂה-חוּם בַּבְּשָׂבִים
 וְטָלוּא וְנָקֵד בַּעֲזִים וְהִיָּה שְׂכָרִי: אֶעֱבֹר בְּכָל עִנְךָ יוֹמָא
 דִּין. אַעֲדִי מִתַּמָּן. כָּל אֲמַר נְמוֹר וּרְקוּעַ. וְכָל אֲמַר שְׁחוּם בְּאֲמַרְיָא.
 וּנְמוֹר וּרְקוּעַ בַּעֲזִיָּא. וְהִיָּה אֲגָרִי: לֵג וְעֵנְתָה-בִּי צְדָקָתִי בְּיוֹם

— כ"י —

לענן התבואה: והיה שכרי. אותן שיוגדו
 מכאן ולהבא נקדים וטלואים בעזים ושחומים
 בפשבים יהיו שלי ואותן שישגן עכשיו
 הפרש מהם והפקידם ביד בניה. שלא תאמר
 לי על הנלדים מעתה אלו היו שם מתחלה,
 ועוד שלא תאמר לי על ידי הזכרים שהן
 נקדים וטלואים תלדנה הנקבות דוגמתן
 מכאן ואלף: לג וענתה בי וגוי. אם תחשדני

לעם אשר ברגלי הבאים עמי: גם אנכי
 לביתי. לצורך ביתי עכשיו אין עושין
 לצרכי אלא בני וצריך אני להיות עושה גם
 אני עמהם לסמכו. והו גם: לז נקד. מנמר
 בחברבורות דקות. כמו נקדות. פוינטור"ס
 זלט"ז: טלוא. לשון טלואים חברבורות
 רחבות: חום. שחום דומה לאדום. כו"ש זלט"ז
 [אדום] לשון משנה שחמתית ונמצאת לבנה.

תפסיר רס"ג

עדלי ג'דא. אדא חצרת אן
 אטלב אגרתני בין ידיך. פכל
 מא ליס הי מנקטה ובלקא פי
 אלמאעז. וחמא פי אלצ'אן.
 פהו מסרוק ענדי: לד) קאל לבן
 נעם. לית זכון כמא קלת:
 לה) פעזל פי ד'אלך אליוס
 אלתיוס אלמחגלה ואלמנקטה.
 וגמיע אלענוז אלמנקטה
 ואלבלק. כל מא פיה ביאין.
 וכל חמא מן אלצ'אן. ודפע
 ד'אלך אליי בניה: לו) וגעל
 מסאפה' ת'לאת'ה איאם. בינה

מָחַר כִּי תָבוֹא עַל-שְׂכָרִי
 לְפָנַי כָּל אֲשֶׁר-אֵינְנוּ נִקְדָּ
 וְטָלוּא בְּעֵזִים וְחוּם
 בַּבְּשָׂבִים גָּנוּב הוּא אֶתִּי:
 וְתַסְהִיד עָלַי זְכוּתִי בְיוֹם מַחֲר. אָרִי
 תִיעוֹל עַל אֲגָרִי קִדְמָךְ. כָּל דְּלִיתוּהִי
 נְמוּר וּרְקוּעַ בְּעֵזִיא. וּשְׁחוּם בְּאֲמָרִיא.
 גָּנוּבָא הוּא עֲמִי: לָהּ וַיֹּאמֶר לְבָן
 הֵן לֹו יְהִי כְדַבְּרָךְ: וַאֲמַר לְבָן

בְּרַם לְוִי יְהִי כְּפִתְגָמְךָ: לָהּ וַיִּסַּר

בַּיּוֹם הַהוּא אֶת-הַתִּישִׁים הָעֵקֶדִים וְהַטְּלָאִים
 וְאֵת כָּל-הָעֵזִים הַנִּקְדוֹת וְהַטְּלָאֵת כָּל אֲשֶׁר-
 לְבָן בּוֹ וְכָל-חוּם בַּבְּשָׂבִים וַיִּתֵּן בְּיַד-בְּנָיו: וְאֶעֱדִי
 בְיוֹמָא הַהוּא ית תִּישִׁיא רְגוּלִיא וּרְקוּעִיא. וַיֵּת כָּל עֵזִיא נְמוּרְתָא
 וּרְקוּעֵתָא. כָּל דְּחִיּוּר בִּיה. וְכָל דְּשְׁחוּם בְּאֲמָרִיא. וַיֵּהב בְּיַד בְּנוֹהִי:
 לָהּ וַיִּשֶׂם דְּרָךְ שְׁלֹשֶׁת יָמִים בֵּינוּ וּבֵין יַעֲקֹב
 וַיַּעֲקֹב רָעָה אֶת-צֵאֵן לְבָן הַנּוֹתָרֵת: וְשׁוּי. מֵהַלֵּךְ תִּלְתָּא
 יוֹמִין. בֵּינוֹהִי וּבֵין יַעֲקֹב. וַיַּעֲקֹב. רָעִי. ית עָנָא דְּלָבָן דְּאֶשְׁתָּאֲרָא:

— כ"ט —

כְּדַבְּרָךְ. הַלּוּאִי שְׁתַּחֲפֵץ בְּכֶךָ: לֹכ וַיִּסַּר. לְבָן
 בַּיּוֹם הַהוּא וּגוֹ: הַתִּישִׁים. עֵזִים זְכָרִים:
 כָּל אֲשֶׁר לְבָן בּוֹ. כָּל אֲשֶׁר הִיתָה בּוֹ
 חֶבְרִיּוֹת לְבָנָה: וַיִּתֵּן. לְבָן בְּיַד בְּנָיו:
 לו הַנּוֹתָרֵת. הִרְעוּעוֹת שְׁבָהֵן הַחֹלוֹת
 וְהַעֲקָרוֹת שְׁאִינָן אֵלָא שְׁרִים, אוֹתָן מְסַר לוֹ:

שְׁאִנִּי נוֹטֵל מִשְׁלַךְ כְּלוּם, תַּעֲנֶה בִּי צְדָקָתִי, כִּי
 תָבֹא צְדָקָתִי וְתַעֲדִי עַל שְׂכָרִי לְכַנְיָהּ, שְׁלֹא
 תִמְצָא בְּעַדְרִי כִּי אִם נִקְדִּים וְטָלוּאִים, וְכָל
 שְׁתַּמְצָא בְּהֵן שְׁאִינּוּ נִקְוֵד אוֹ טָלוּא אוֹ חוּם
 בְּיָדוֹעַ שְׁגֻבְתִּינוּ לָהּ, וּבְגֻבָּה הוּא שְׁרוּי אֶצְלִי:
 לו הֵן. לְשׁוֹן הֵן קִבְּלַת דְּבָרִים: לוֹ יְהִי

תפסיר רס"ג

ובין יעקוב ופאן יעקוב ירעא. ג'נמ לבן אלפאקנה: לז) ת'ם אכ'ד' יעקוב. עצי' לבנא רטבה וחר ודלב. וקשרהא אלקשר אלמביץ. חתי' קשט אלמביץ אלד' עליהא: לח) ויצע אלע'ציי אלתי קשרהא. פי אלחיאץ' פי מסאקי אלמא. חתי' תגי אלג'נמ לתשרב פתכון תיאלהא. פתתוחם ענד ד'אלד': לט) פתתוחמת אלג'נמ באלע'ציי.

וַיִּקַּח-לוֹ יַעֲקֹב מִקַּל
לְבָנָה לַח וְלוֹז וְעֶרְמוֹן
וַיַּפְצֵל בָּהֶן פְּצָלוֹת לְבָנוֹת
מִחֹשֶׁף הַלְּבָן אֲשֶׁר עַל-

הַמַּקְלוֹת: ונסיב ליה יעקב. חטרין דלבן. רטיבין ודלוז ודדלוב. וקליף בהון קלפין חירין. קלויף חיר. דעל חטריא: לח ויצג את-המקלות אשר פצל ברהטים בשקתות

הַמַּיִם אֲשֶׁר תָּבֵאן הַצָּאן לְשִׁתּוֹת לְנֹכַח
הַצָּאן וַיַּחְמְנָה בְּבֵאֵן לְשִׁתּוֹת: ודעיץ. ית חטריא דקליף. ברטיא אתר בית שקיא דמיא. אתר דאתין ענא למשתי לקבלהון דענא. ומתיחמן במיתיהון למשתי: לט ויחמו הצאן

— רס"ד —

תרגומו ודעיץ, לשון תחיבה ונעיצה הוא בלשון ארמי, והרבה יש בתלמוד (שם נ 3) דצה ושלפה, (חולין נג 3) דץ ביה מידי. דצה כמו דעצה, אלא שמקצר את לשונו: ברהטים. במרוצת המים, בבריכות העשויות בארץ, להשקות שם הצאן: אשר תבאן וגוי ברהטים. אשר תבאנה הצאן לשותות, שם הציג המקלות לנכח הצאן: ויחמנה. הבהמה רואה את המקלות והיא גרתעת לאחוריה, והזכר רובעה ויולדת

לז מקל לבנה. עץ הוא ושמו לבנה, כמה דתימא (כוסע ד יג) תחת אלון ולבנה, ואומר אני הוא שקורין טרינבל"ס זלט"ז שהוא לבן [צפצפה עצינית]: לח. כשהוא רטוב: ולוז. ועוד לקח מקל לוז, עץ שגדלין בו אגוזים דקים קולד"ס זלט"ז [אלטר]: וערמון. קשטיני"י זלט"ז [עץ ערמון]: פצלות. קלופים קלופים, שהיה עושהו מנמר: מחשף הלבן. גלוי לובן שלמקל. כשהיה קולפו היה נראה ונגלה לובן שלו במקום הקלויף: למ ויצג.

זולק הדקדוק: לח המקלות. נפל הדגש לריבוי (מהר"ב): בשקתות המים. השוא שתחת הקורף נע (מהר"ב). עוד כתב על תיבה זו וז"ל כבא מאריך עם החירק אע"פ שאין נקוד פתח עם השוא, אתה קורא השוא כמו שוא ופתח עכ"ל:

תפסיר דס"ג

פולדת. מחגלה ומנקטה ובלקא:
 (מ) פלמא אפרד יעקוב
 אלצאן. געל פי אול אלג'נם כל
 מחגלא. וחמא פי צאן לבן.
 וגעל לה קטועא וחדהא. ולם
 יציפהא אלי ג'נם לבן:
 (מא) וכאן יעקוב. פי כל זקת
 וחאם אלג'נם אלדביעיה.
 יצייר אלעציי תדיאהא
 פי אלחיאץ. לתתותם בהא:
 (מב) ואדא כרפת לם יצייר

אֶל-הַמַּקְלוֹת וְתִלְדֶנָּה הַצֵּאן
 עֲקָדִים נְקָדִים וְטִלְאִים:
 וְאֶת־יַחְמָא עֲנָא בְחֹטְרִיא. וְיִלְדֶנָּה עֲנָא:
 רְגוּלִין נְמוֹרִין וּרְקוּעִין: מ וְהַכְּשָׁבִים
 הַפְּרִיד יַעֲקֹב וַיִּתֵּן פָּנָיו
 הַצֵּאן אֶל-עֲקָד וְכָל-חֹם
 בְּצֵאן לָבֶן וַיֵּשֶׁת לוֹ עֲדָרִים
 לְבָדוֹ וְלֹא שָׂתָם עַל-צֵאן

לָבֶן: וְאִמְרִיא אִפְרִישׁ יַעֲקֹב. וַיְהִי. בְּרִישׁ עֲנָא כָּל דְּרְגוּל. וְכָל
 דְּשַׁחֹם בְּעֲנָא דְּלָבֶן. וְשׁוּי לִיהַ עֲדָרִין בְּלַחֲדוּהִי. וְלֹא עָרִיבְנוּן עִם עֲנָא
 דְּלָבֶן: מ וְהָיָה בְּכָל-יַחַם הַצֵּאן הַמַּקְשָׁרוֹת וְשָׂם
 יַעֲקֹב אֶת-הַמַּקְלוֹת לְעֵינָיו הַצֵּאן בְּרֵהֲטִים
 לְיַחְמָנָה בַּמַּקְלוֹת: וְהָיוּ. בְּכָל עֵדֶן דְּמֵת־יַחְמֵן עֲנָא מִבְּכַרְתָּא.
 וּמְשׁוּי יַעֲקֹב יֵת חֹטְרִיא. לְעֵינָיו עֲנָא בְּרֹטְיא. לְיַחְמוֹת־הוּן בְּחֹטְרִיא:
 מ וּבַהֲעֵטִיף הַצֵּאן לֹא יֵשִׁים וְהָיָה הָעֵטִפִים

— כ"י —

ההולכות אחריהם צופות אליהם, וזהו
 שנאמר ויתן פני הצאן אל עקוד, שהיו פני
 הצאן אל העקדים, ואל כל חום שמצא בצאן
 לבן: וישת לו עדרים. כמו שפרשתי:
 מ מה המקשרות. בתרגומו הבכירות ואין לו
 עד במקרא להוכיח עליו. ומנחם חברו עם
 (שמואל ז' טו ל) אהיתפל בקשרים, (שס טו י)
 ויהי הקשר אמיץ, אותן המתקשרות יחד

כיוצא בו. ר' הושעיא אומר המים נעשין ורע
 במעיהן ולא היו צריכות לזכר, וזהו ויחמנה
 וגוי: לט אל המקלות. אל מראות המקלות:
 עקדים. משנים במקום עקידתן, הם קרסלי
 ידיתן ורגליהן: מ והכשבים הפריד יעקב.
 הנלדים עקדים נקדים הבדיל והפריד לעצמן
 ועשה אותן עדר עדר לבדו, והוליק אותו
 העדר העקוד לפני הצאן, לפני הצאן

וזלק הדקדוק: מה והיה בכל יחם הצאן המקשרות. השוא שבמ"ם נע מפני המאריך שבה"א.
 וכ"ה בכל התיגאן דלא כמהרי"ב:

תפסיר רס"ג

דִּיאֲלֶךְ. פִּתְצִיר אֶלְכִירִיפִייה
 לְלֶבֶן. וְאֶלְדִּבִיעִייה לְיַעֲקֹב:
 (מג) פֶּאִיסֶר אֶלְדִּגֶּל גִּדָּא גִדָּא.
 וְצֹאֵר לֹה גִעַם כְּתִיר. וְאִמָּא
 וְעִבִיד. וְגִמְאֵל וְחִמִּיר:
 לֹא א) פֶּסְמֵע. כְּלֵאִם בְּנֵי לֶבֶן
 יְקוּלוּן. אֶכִּידִי יַעֲקֹב גְּמִיע
 מֵאֵל אֲבִינָא. וּמִן מֵאֵלָה
 אֶכְתֹּסֵב הִדִּיא אֶלְיִסָּאֵר:
 ב) וְרֵאִי יַעֲקֹב וְגַה לֶבֶן.
 פֶּאֲדִיא לִיס הוּ מְעָה מֵתִל אִמָּס
 וּמָא קִבְלָה: ג) תִּם קֵאל אֶלְלָה

לְלֶבֶן וְהַקְּשָׁרִים לְיַעֲקֹב:
 וּבִלְקִישׁוֹת עָנָא לֹא מְשׁוּי. וְהוּן לְקִישִׁיא
 לְלֶבֶן. וּבְפִירִיא לְיַעֲקֹב: **מִג וַיִּפְרֹץ**
הָאִישׁ מְאֹד מְאֹד וַיְהִי-לוֹ
צֵאֵן רַבּוֹת וּשְׁפָחוֹת
וְעֲבָדִים וְגַמְלִים וְחִמְרִים:
 וְתַקִּיף גְּבֵרָא לַחֲדָא לַחֲדָא. וְהוּוּ לִיָּה עֵן
 סְגִיאָן. וְאִמְהָן וְעֲבָדִין. וְגַמְלִין וְחִמְרִין:
לֹא * וַיִּשְׁמַע אֶת-דְּבָרֵי
בְּנֵי-לֶבֶן לֵאמֹר לִקַּח יַעֲקֹב אֶת-כָּל-אֲשֶׁר
לְאֲבִינוּ וּמֵאֲשֶׁר לְאֲבִינוּ עָשָׂה אֶת-כָּל-הַכָּבֵד
הַזֶּה: וַיִּשְׁמַע. יָת פִּתְגְּמֵי בְּנֵי לֶבֶן דְּאִמְרִין. נְסִיב יַעֲקֹב. יָת כָּל
דְּלֵאֲבִינָא. וּמִדְּלֵאֲבִינָא. קִנָּא. יָת כָּל נְכִסְיָא הָאֵלִין: ב וַיִּרְא
יַעֲקֹב אֶת-פָּנָי לֶבֶן וְהִנֵּה אֵינְנוּ עִמּוֹ כְּתַמּוֹל
שְׁלִשׁוֹם: וַחֲזָא יַעֲקֹב יָת סִבְר אִפִּי לֶבֶן. וְהָא לִיתְנֹון. עֲמִיָּה
כְּמֵאתְמָלִי וּמִדְּקִמּוּהִי: ג וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל-יַעֲקֹב שׁוּב
אֶל-אֶרֶץ אֲבוֹתֶיךָ וְלִמְוֹלָדֶתְךָ וְאֵהִיָּה עִמָּךְ:

— רס"י —

לְמַהֲרַ עֲבוּרִין: מִז וּבְהַעֲטִיף. לְשׁוֹן אַחֲוֵר,
 כְּתַרְגוּמוֹ וּבִלְקִישׁוֹת. וּמְנַחֵם חֲבֵרוֹ עִם
 (ישעיכ ג כג) הַמְּחַלְצוֹת וְהַמְּעַטְפוֹת, לְשׁוֹן
 עֲטִיפַת כְּסוּת, כְּלֹמֵר מִתְּעַטְפוֹת בְּעוֹרֵן
 וְצִמְרֵן וְאֵינֵן מִתְּאֵוּת לְהִתְנַחֵם עַל יְדֵי
 הַזְּכָרִים: מִג צֵאֵן רַבּוֹת. פְּרוֹת וְרַבּוֹת יוֹתֵר

מִשְׁאֵר צֵאֵן: וּשְׁפָחוֹת וְעֲבָדִים. מוֹכֵר צֵאֵנוּ
 בְּדָמִים יְקָרִים וְלוֹקֵחַ לוֹ כָּל אֵלָה:
 לֹא ס עָשָׂה. כְּנִס, כְּמוֹ (ש"ס יז מח) וַיַּעַשׂ חֵיל
 וַיִּף אֶת עַמְלֵק: ג שׁוּב אֶל אֶרֶץ אֲבוֹתֶיךָ.
 וְשֵׁם אֵהִיָּה עִמָּךְ, אֲבָל בְּעוֹדֶךָ מְחַבֵּר לְשֵׁמָא
 אִי אֶפְשֵׁר לְהַשְׁרוֹת שְׂכִינְתִי עֲלֶיךָ:

תפסיר רס"ג

ליעקוב. ארגע אלי ארץ
 אבאנד ומולדך. ואכון מעד: ד)
 פבעת' יעקוב. ודעא ברחל
 ולאה. אלי אלצחרא אלי
 ג'נמה: ה) פקאל להן. הודיא
 אנא ארא וגה אביפן. אד' ליס
 הו מעי מתל אמס ומא קבלה.
 ואלאה אבי. למ יזאל מעי:
 ו) ואנתן תעלמן. אני כ'דמתה.
 בגמיע קותי: ז) ואביפן סכ'ר
 בי. ובדל אגרתי עשרה
 אעדאד. ולם ידעה אללה אן
 יסי אלי: ח) אן קאל פד'א יפון

ואמר יי ליעקב. תוב. לארע אבהתך
 וילדוותרך. ויהי מימרי בסעדך:

❁ טיטור בספרי תימן ❁

וַיִּשְׁלַח יַעֲקֹב
 וַיִּקְרָא לְרַחֵל וּלְלֵאָה
 הַשָּׂדֶה אֶל-עֲאֲנוֹ: וַשְׁלַח יַעֲקֹב.
 וַקְרָא לְרַחֵל וּלְלֵאָה. לְחַקְלָא לְוֹת עֲנִיָּה:
 וַיֹּאמֶר לְהֵן רֵאָה אֲנֹכִי
 אֶת-פְּנֵי אָבִיכֶן כִּי-אֵינְנוּ
 אֵלֵי כְּתַמְלֵי שְׁלֶשֶׁם וְאֵלֵהֵי
 אָבִי הִיָּה עֲמָדִי: וַאֲמַר לְהֵן.

חזי אנא ית סבר אפי אבוכון. ארי ליתנון עמי כמאתמלי ומדקמוהי.
 ואלהיה דאבא. הנה בסעדי: ואתנה ידעתן כי בכל
 כחי עבדתי את אביכון: ואתין ידעתין. ארי בכל חילי.
 פלחית ית אבוכון: ואביכון התל בי והחלף
 את משפּרתי עשרת מנים ולא נתנו אליהם
 להרע עמדי: ואבוכון שקר בי. ואשני ית אגרי עסר זמנין. ולא
 שבקיה יי. לאבאשה עמי: אם כה יאמר נקדים יהיה
 שכרך וילדו כל העצאן נקדים ואם כה יאמר

— כ"י —

ד ויקרא לרחל וללאה. לרחל תחלה ואחר כך ללאה שהיא הייתה עקרת הבית. שבשבילה נודוג יעקב עם לבן, ואף בניה של-לאה מודים בדרך, שהרי בעז ובית דינו משבט יהודה אומרים (יופ ד יא) כרחל וכלאה אשר בנו שתייהם וגוי הקדימו רחל ללאה: ז עשרת מנים. אין מונים פחות מעשרה: מנים. לשון סכום כלל החשובון,

תפסיר רס"ג

עֲקָדִים יִהְיֶה שְׂכָרְךָ וְיִלְדוּ

כָּל-הַצֹּאֵן עֲקָדִים: אִם כְּדִין הָיָה

אָמַר. נְמוּרִין יְהִי אֲגָרְךָ. וְיִלְדוּ כָּל עֲנָא

נְמוּרִין. וְאִם כְּדִין הָיָה אָמַר. רְגוּלִין יְהִי

אֲגָרְךָ. וְיִלְדוּ כָּל עֲנָא רְגוּלִין: ט וַיֵּצֵל

אֱלֹהִים אֶת-מִקְנֵה אֲבִיכֶם

וַיִּתֵּן-לִי: וְאֶפְרַיִם יִי מִן בְּעֵרָא

דְּאֲבוּכֹן וַיְהִי לִי: וַיְהִי בַּעֲת

יַחַם הַצֹּאֵן וְאִשָּׁא עֵינֵי

וְאֶרְא בַּחֲלוֹם וְהִנֵּה

הָעֵתָדִים הָעֲלִים עַל-הַצֹּאֵן עֲקָדִים נִקְדִים

וּבְרָדִים: וְהָיָה. בְּעֵדֵן דְּאֶת-יַחְמָא עֲנָא. וְזִקְפִית עֵינֵי. וְחִזִּית בַּחֲלֵמָא.

וְהָא תִישָׁיָא דְסָלְקִין עַל עֲנָא. רְגוּלִין נְמוּרִין וּפְצִיחִין: יא וַיֹּאמֶר

אֵלַי מִלְּאֲךָ הָאֱלֹהִים בַּחֲלוֹם יַעֲקֹב וַאֲמַר הִנְנִי:

וַאֲמַר לִי. מִלְּאֲכָא דִּי. בַּחֲלֵמָא יַעֲקֹב. וְאֶמְרִית הָאֲנָא: יב וַיֹּאמֶר

שָׂא-נָא עֵינֶיךָ וּרְאֵה כָּל-הָעֵתָדִים הָעֲלִים

עַל-הַצֹּאֵן עֲקָדִים נִקְדִים וּבְרָדִים כִּי רָאִיתִי

וְהָא תִישָׁיָא דְסָלְקִין עַל עֲנָא. רְגוּלִין נְמוּרִין וּפְצִיחִין: יא וַיֹּאמֶר אֵלַי מִלְּאֲכָא דִּי. בַּחֲלֵמָא יַעֲקֹב. וְאֶמְרִית הָאֲנָא: יב וַיֹּאמֶר שָׂא-נָא עֵינֶיךָ וּרְאֵה כָּל-הָעֵתָדִים הָעֲלִים עַל-הַצֹּאֵן עֲקָדִים נִקְדִים וּבְרָדִים כִּי רָאִיתִי

וְהָא תִישָׁיָא דְסָלְקִין עַל עֲנָא. רְגוּלִין נְמוּרִין וּפְצִיחִין: יא וַיֹּאמֶר אֵלַי מִלְּאֲכָא דִּי. בַּחֲלֵמָא יַעֲקֹב. וְאֶמְרִית הָאֲנָא: יב וַיֹּאמֶר שָׂא-נָא עֵינֶיךָ וּרְאֵה כָּל-הָעֵתָדִים הָעֲלִים עַל-הַצֹּאֵן עֲקָדִים נִקְדִים וּבְרָדִים כִּי רָאִיתִי

רס"ג

וְהָא תִישָׁיָא דְסָלְקִין עַל עֲנָא. רְגוּלִין נְמוּרִין וּפְצִיחִין: יא וַיֹּאמֶר אֵלַי מִלְּאֲכָא דִּי. בַּחֲלֵמָא יַעֲקֹב. וְאֶמְרִית הָאֲנָא: יב וַיֹּאמֶר שָׂא-נָא עֵינֶיךָ וּרְאֵה כָּל-הָעֵתָדִים הָעֲלִים עַל-הַצֹּאֵן עֲקָדִים נִקְדִים וּבְרָדִים כִּי רָאִיתִי

שָׂא-נָא. יב יש להפריד מעט כנ"ל דלא לישתמע שָׂא.

תפסיר דס"ג

אלצאעדה עלי אלג'נם. מחגלה ומנקטה וכ'לנגייה. פאני ראית. גמיע מא לבן צאנע בך: (ג) אנה אלטאיק אלמבשרך פי בית אל. אלד'י מסחת הנאך לי אלנצבה. ונד'רת לי ת'ם אלנד'ר. ואלאן. קם אכ'רג מן הד'א אלבלד. וארגע אלי בלד מולדך: יד) פאגאפתא רחל ולאה. וקאלתא לה. הל בקי לנא. נציב או נחלה פי בית אבינא: טו) אלא אן פאלג'רבא. חסבנא ענדה. וכאנה באענא. ואכל

את כל-אשר לבן עשה לך: ואמר. זקוף בען עינד וחזי. כל תישיא דסלקין על ענא. רגולין נמורין ופציחין. ארי גלי קדמי. ית. כל דלבן עביד לך: **אנכי האל בית-אל אשר משחת שם מצבה אשר נדרת לי שם נדר עתה קום צא מן הארץ הזאת ושוב אל-ארץ מולדתך:** אנה אלהא

דאתגליתי עלך בבית אל. דמשחתא תמן קמא. דקיימתא קדמי. תמן קים. בען. קום פוק מן ארעא הדא. ותוב לארע ילדותך: **ותען רחל ולאה ותאמרנה לו העוד לנו חלק ונחלה בבית אבינו:** ואתיבת רחל ולאה. ואמרא ליה. העוד לנא. חולק ואחסנא בבית אבונא: טו) **הלוא נכריות נחשבנו לו פי מכרנו ויאכל גם-אכול**

רש"י

לשלמו, שאמרת (סס כג) יהיה בית אלהים, שתקריב שם קרבנות: יד העוד לנו חלק. למה נעבב על ידך מלשוב, כלום אנו מנחלות לירש בנכסי אבינו כלום בין הזכרים: טו הלוא נכריות נחשבנו לו. אפלו בשעה שדרך בני אדם לתת נדוניה לבנותיו בשעת נשואין, נהג עמנו בנכריות.

ואין לי להביא עד מן המקרא: יג האל בית אל. כמו אל בית אל, ה"א יתרה, ודרך מקראות לדבר בן, כמו (במדבר לד ט) כי אתם באים אל הארץ כנען: משחת שם. לשון רבוי ונדלה בשנמשח למלכות, כך (לעיל כו יט) ויצק שמן על ראשה, להיות משוחה למזבח: אשר נדרת לי. וצריך אתה

תפסיר רס"ג

את־כִּסְפֵינוּ: הֲלֹא נֹכַרְאן.
את־חֲשֹבְנָא לִיה אַרִי זַבְנָא. וְאָכַל אֶף
מִכָּל יַת כִּסְפָנָא: טז כִּי כָל־
הָעָשָׂר אֲשֶׁר הֵצִיל אֱלֹהִים
מֵאֲבִינוּ לָנוּ הוּא וּלְבָנֵינוּ
וְעַתָּה כָּל אֲשֶׁר אָמַר
אֱלֹהִים אֵלַיךְ עֲשֵׂה: אַרִי כָּל
עוֹתָרָא. דְּאֶפְרִישׁ יי מֵאֲבוּנָא. דִּילְנָא הוּא
וְדַבְנָא. וּכְעַן. כָּל דְּאָמַר יי. לְךָ עֲבִיד:

את־מִנְנָא: טז) אן גְּמִיע
אֵלֶיסָר. אֵלֶדִי אֶפְאֹדָה אֵלֶלָה
מִן אֲבִינָא. הוּ לָנָא וּלְבָנֵינָא.
וְאֵלֶאן. כָּל מָא קֹאֵלָה אֵלֶלָה לְךָ
אֶצְנַעֵד: יז) פְּקָאם יַעֲקֹב. וְחַמֵּל
בְּנִיה וְנִסְאָה עָלַי אֵלְגִמָּאֵל:
יח) וְסָאק גְּמִיע מֵאֲשִׁיתָה.
וּגְמִיע סְרַחָה אֵלֶדִי מִלְכָה. מַע
מֵאֲשִׁיתָה וְסָאִיר מִלְכָה. אֵלֶדִי
מִלְכָה פִי פִדִן אַרְם. לִיגִי אֵלַי
יֶצְחָק אֲבִיָה אֵלַי בְּלֹד כְּנַעַן:
יט) וְכָאן לָבָן. קֹד מְצִיא לִיגִי

וְיָקָם יַעֲקֹב וַיֵּשֶׂא אֶת־בָּנָיו
וְאֶת־נָשָׁיו עַל־הַגְּמָלִים: וְקָם יַעֲקֹב. וְנָטַל יַת בְּנוֹהֵי וְיַת
נְשׁוֹהֵי עַל גְּמָלִיא: יח וַיִּנְהַג אֶת־כָּל־מִקְנֵהוּ וְאֶת־כָּל־
רֶכֶשׁוֹ אֲשֶׁר רָכַשׁ מִקְנֵה קְנִיָּו אֲשֶׁר רָכַשׁ
בְּפִדְן אַרְם לָבֹא אֶל־יֶצְחָק אָבִיו אֶרְצָה כְּנַעַן:
וְדַבֵּר יַת כָּל גִּיתוֹהֵי. וְיַת כָּל קְנִיָּיָה דְקָנָא. גִּיתוֹהֵי וְקְנִיָּיָה. דְקָנָא בְּפִדְן
אַרְם. לְמִיתֵי. לֹות יֶצְחָק אָבוּהֵי לְאַרְעָא דְכְנַעַן: יט וְלָבָן הִלֵּךְ
לְגִזּוֹ אֶת־צֹאֲנוֹ וְהַגְּנֹב רָחֵל אֶת־הַתְּרָפִים

רס"י

כִּי מְכָרְנוּ לְךָ בְּשֹׁכֵר הַפְּעֻלָּה: אֵת כִּסְפֵינוּ. שְׁעֵכֶב דְּמֵי שְׁכָר פְּעֻלְתְּךָ: טז כִּי כָל הָעָשָׂר.
כִּי זֶה מְשֻׁמֵשׁ בְּלִשׁוֹן אֵלָא, כְּלוּמַר מְשֻׁלְאֲבִינוּ
אִין לָנוּ כְּלוּם אֵלָא מַה שְּׁהֵצִיל הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ
הוּא מֵאֲבִינוּ שְׁלָנוּ הוּא: הָצִיל. לְשׁוֹן הַפְּרִישׁ.
וְכֵן כָּל לְשׁוֹן הַצֻּלָּה שְׁבַמְקָרָא לְשׁוֹן הַפְּרִישָׁה.
שְׁמִפְרִישׁוֹ מִן הַרְעָה וּמִן הָאוֹיֵב: יז אֵת בָּנָיו
וְאֵת נָשָׁיו. הַקְּדִים וְזָכְרִים לְנִקְבוֹת, וְעֲשׂוֹ
הַקְּדִים נִקְבוֹת לְזָכְרִים, שְׁנַאֲמַר (לִקְמוֹן לוֹ ו)
וַיִּקַּח עֲשׂוֹ אֵת נָשָׁיו וְאֵת בָּנָיו וַיָּגִי: יח מִקְנֵה
קְנִיָּו. מַה שְּׁקָנָה מְצָאָנוּ עֲבָדִים וְשִׁפְחוֹת
וּגְמָלִים וְחֲמוּרִים: יט לְגִזּוֹ אֵת צֹאֲנוֹ. שְׁנַתָּן

תפסיר דס"ג

ג'נמה. פאכ'ד'ת רחל. אלתמתאל אלדי לאביהא: (כ) ופתם יעקוב. מן לבן אלארמני. ולם יכ'ברה אנה מנצ'רף: (כא) ואנצ'רף הו וגמיע מאלה. וקאם ועבר אלפראת. וגעל קצדה גבל גרש: (כב) פאכ'בר לבן פי אליום אלת'אלת. אן יעקוב קד אנצ'רף: (כג) פאכ'ד' אצחאבה מעה. וכלב וראה. מסאפה סבעה' איאם. ולחקה פי גבל גרש: (כד) פואפא מלך אללה.

אֲשֶׁר לְאָבִיָּהּ: וְלִבְנֵי אִזְלָה. לְמַגֵּן יְתַ עֲנִיָּה. וְנִסִּיבַת רְחֵל. יְתַ עֲלִמְנִיא דְלֵאבוּהָא: ב' וַיִּגְנֹב יַעֲקֹב אֶת־ לֵב לִבְנֵי הָאֲרָמִי עַל־בְּלִי הַגִּיד לֹו פִי בִרְחָ הוּא: וְכִסִּי יַעֲקֹב. מִן לִבְנֵי אֲרָמָאָה. עַל דְלֵא חוּי לֵיהּ. אָרִי אָזִיל הוּא: כ' וַיְבָרַח הוּא וְכָל־אֲשֶׁר־לֹו וַיִּקָּם וַיַּעֲבֹר אֶת־הַנָּהָר וַיֵּשֶׁם

אֶת־פָּנָיו הַר הַגְּלָעָד: וְאִזְלָה הוּא וְכָל דְלֵיהּ. וְקָם וַעֲבֹר יְתַ פָּרַת. וְשׁוּי יְתַ אַפּוּהִי לְטוּרָא דְגְלָעָד: כ' וַיַּגֵּד לְלִבְנֵי בֵּינִים הַשְּׁלִישִׁי פִי בִרְחָ יַעֲקֹב: וְאֶת־חוּי לְלִבְנֵי בֵּינִים תְּלִיתָאָה. אָרִי אִזְלָה יַעֲקֹב: כ' וַיִּקַּח אֶת־אָחִיו עֲמֹו וַיְרַדְּף אַחֲרָיו דְרָף שְׁבַעַת יָמִים וַיְדַבֵּק אֶתֹו בְּהַר הַגְּלָעָד: וְדַבֵּר יְתַ אַחוּהִי עַמִּיָּה. וְרַדְּף בְּתַרוּהִי. מֵהַלֵּךְ שְׁבַעַת יוֹמִין. וְאֶדְבִּיק יְתִיָּה בְּטוּרָא דְגְלָעָד: כ' וַיִּבֵּא אֱלֹהִים אֶל־לִבְנֵי הָאֲרָמִי בַחֲלֹם הַלַּיְלָה וַיֹּאמֶר לֹו הִשְׁמַר לְךָ פֶּן־תִּדְבָר

רש"י

ב'גד בניו דרף שלשת ימים בינו ובין יעקב: ותגנב רחל את התרפים. להפריש את אביה מעבודה ורה נתכוננה: כ' ביום השלישי שהרי דרף שלשת ימים הנה ביניהם: כ' את אחיו. קרוביו: דרף שבעת ימים. כל אותן שלשה ימים שהלך

המגיד להגיד ללבן הלך יעקב לדרכו. נמצא יעקב רחוק מלבן ששה ימים, ובשביעי השיגו לבן, למדנו שכל מה שהלך יעקב בשבעה ימים הלך לבן ביום אחד (שנאמר וירדוף אחריו דרף שבעת ימים, ולא נאמר וירדוף אחריו שבעת ימים):

תפסיר רס"ג

עם-יעקב מטוב עד-רע:

וְאֵתָא מִימַר מִן קָדָם יי. לֹות לְבָן אַרְמָאָה
בְּחִלְמָא דְלִילִיא. וְאָמַר לִיה. אֶסְתַּמַּר
לְךָ. דְלִמָּא תַמְלִיל עִם יַעֲקֹב מִטָּב עַד

ביש: כה וישג לבן את-יעקב**ויעקב תקע את-אהלו****בהר ולבן תקע את-אחיו****בהר הגלעד: ואדביק לבן ית**

יעֲקֹב. וְיעֲקֹב. פָּרַס יֵת מִשְׁכְּנֵיהָ בְּטוֹרָא.
וְלִבְנֵי אֲשֵׁרֵי יֵת אַחֻזֵּי בְּטוֹרָא דְגִלְעָד:

ויאמר לבן ליעקב מה עשית ותגנב**את-לבבי ותנהג את-בנותי בשביות חרב:**

וְאָמַר לְבָן לְיעֲקֹב. מָא עֲבַדְתָּא. וְכִסִּיתָא מִנִּי. וְדַבַּרְתָּ יֵת בְּנֹתֵי. בְּשִׁבְיַת

חרב: כה למה נחבאת לברות ותגנב אתי ולא-**הגדת לי ואשלחך בשמחה ובשרים בתף****ובכנור: למא טמרתא למיזל. וכסיתא מני. ולא חזית לי. ושלחתיך**

לְבָן אֶלְאָרְמֵנִי פִי חֵלֶם אֶלְלִיל.
וְקָאֵל לֵה. אַחְדִּיר אֲנִי תַכְלֶם
יעֲקֹב מִן כִּיר אֵלֵי שֵׁד:
כֹּה פִלְחָק לְבָן יַעֲקֹב. וְכַאֲנִי
יעֲקֹב. קֹד צִירָב כִּבְאָה פִי
אֶלְגַּבְל. וְלִבְנֵי. נִזְל אֶכְוֹתָה פִי
גַבְל גְּרֵשׁ: כֹּה וְקָאֵל לְבָן
לְיעֲקֹב. מָא דִּיא צְנַעַת בִּי. אֲדִי
פִתְמַתְנִי. וְסָקַת בְּנֵאֲתִי.
כַּאֲלִמְסַבִּיָּאֵת בְּאֶלְסִיף. כֹּה וְלֶם
אֶכְוֹתָפִית וְאֶנְצְרַפִּית. וְפִתְמַתְנִי
וְלֶם תְּכִיבְרֵנִי. פְּכַנַת אֲשִׁיעַד.
בְּפֶרַח וְגֵנָא וְדִפּוּף וְטִנְאִבִּיר:

— רס"י —

כִּי מִטָּב עַד רַע. כִּי טוֹבְתָן שְׁלַרְשָׁעִים רַעָה כִּי חֵיל הִבָּא לְמַלְחָמָה קְרוּי חָרָב: כִּי וְתַגְנֵב
הִיא אֶצֶל הַצְּדִיקִים: כִּי בְּשִׁבְיַת חָרָב. אֲתִי. גְּנֵבְתָּ אֶת דַּעְתִּי:

זֶלֶק הַרְקָדוּק: כִּי וְאֶשְׁלַחְךָ בְּשִׂמְחָה. הוּי"ו בְּקַמ"ץ בְּכָל הַתִּיגָאן. וַיֵּשׁ בְּזֶה טַעַם לְמַדְקָדְקִים
הוּי"ר בְּחֵי גַם הַרְאֵב"ע בְּסִפְר צְחוֹת דָּף ק"ץ. גַּם בְּהַקְדַּמַת ן' אֲדוּנִיָּהוּ לְמוֹסְרָה רַבְתָּא כְּתַב דְּכָל
עֲתִיד פִּתַח וְכָל עֵבֶר קִמְץ, חוּץ מִמֶּלֶת וְאֶעֱמֹד עֲלֵיו וְאֶמֹתְתָהוּ נִפְתַּח הוּי"ו, כִּי הַקִּמְץ בְּכָל
מְקוֹם נֹאמַר עַל אֲמִיתַת הָעֵנִין לֹא כֵן הִפְתַּח לְכֵן וַי"ו שֶׁל וְאֶעֱמֹד קִמְץ כִּי בְּזֶה דִיבֵר נְכוּנָה. אֲבָל
וַי"ו וְאֶמֹתְתָהוּ נִחְלַף בְּקִמְץ בְּפִתַח מִפְּנֵי כִי שְׁקֵר עֵנָה יַעו"ש. אֲלֵא דְקִשָּׁה לִי הֵא כִי אֶחָד קִרְאֲתִיו
וְאֶבְרַכְהוּ וְאֶרְבְּהוּ, וְהֵלֵא הוּא עֵבֶר. וְלִפִּי מָה שֶׁלְּמַדְתִּי מִסִּפְר עֲרוּגַת הַבֶּשֶׂם לֹא קִשָּׁה כִּי הֵנָּה
הַדְּבַר הַמְעַצִּיב לְאָדָם נוֹחַ לוֹ שֶׁהֶעֱתִיד לֵהוּיֹת יִהְיֶה כַּעֲבֹר וְחִלְף וְהִלְךְ לוֹ. וְהִיפּוֹךְ הָעֵבֶר לְעֵתִיד

תפסיר רס"ג

כח) ולם תדעני. אן אקבל בני
ובנאתי. אלאן קד גהלת פי מא
צנעת: כט) הל מוגוד פי ידי
טאקה. אן אצנע בכם שרא.
לולא אן אלאה אביכם
אלבארהה. קאל לי אחדיר אן
תכלם יעקוב מן כיר אלי
שה: ל) ואלאן מצית
מציא. אד' אשתקת אלי בית
אביד. פלם סרקת מעבודי:
לא) פאגאבה יעקוב וקאל.

פון. בחדוא ובת שבחן בתופין ובכנרין:
כח וְלֹא נִטְשֵׁתְנִי לְנִשְׁק לְבָנִי
וּלְבַנְתֵּי עֵתָהּ הַסְּכֵלֶת
עֲשׂוּ: וְלֹא שְׁבַקְתֵּנִי לְנִשְׁקָא לְבָנִי
וּלְבַנְתָּי. כַּעַן אֶסְכִּילְתָּא לְמַעַבְד:
כט יֵשׁ-לְאֵל יָדַי לַעֲשׂוֹת
עִמָּכֶם רַע וְאֱלֹהֵי אֲבִיכֶם
אָמַשׁ | אָמַר אֵלַי לֵאמֹר

הַשְׁמַר לְךָ מִדְּבַר עִם-יַעֲקֹב מְטוֹב עַד-רַע:
אית חילא בידי. למעבד עמכון בישא. ואלהא דאבוכון. ברמשא
אמר לי למימר. אסתמר לך. מלמללא עם יעקב מטב עד ביש:
ל ועתה הלך הלכת פי נכסף נכספתה לבית
אביך למה גנבת את אלהי: וכען מיזל אזלתא. ארי
חמדא חמידתא לבית אבוד. למא נסיבתא ית דחלתני: לא ויען
יעקב ויאמר ללבן כי יראתי כי אמרת פיך
תגזל את בנותיך מעמי: ואתיב יעקב ואמר ללבן.

— רס"י —

כט יש לאל ידי. יש כח וחיל בידי לעשות והרבה יש במקרא (תכליס פי ג) נכספה וגם
עמכם רע. וכל אל שהוא לשון קדש על שם פלתה נפשי (איוז יז טו) למעשה ידך תכסף:
עוזו ורוב אונים הוא: ל נכספתה. חמדת. לא פי יראתי וגוי. השיבו על ראשון ראשון.

זלך הרקדוק: הוא מבחינת שמחה נמשכת בספור ההוא כי הדבר המשמח העבר כוסף
האדם שעוד יקום ויהיה יע"ש. ולפ"ז נוכל לומר כאן כי להיות שאין חפץ לה' במעשה
הכסילים לכן העתיד נהפך לעבר כאלו עבר וחלף וכבר אמרו דברה תורה כלשון בני אדם. ועל
פי זה קם דינא לקרות וי"ו דואשלחך בקמץ. וכן מוכח תרגום אונקלוס שתרגם ושלחך פון
ולא תרגם ואשלחך ודו"ק:

תפסיר רס"ג

לֹאֲנִי תִכְוֹנֹת וְקָלָת. כִּילֹא
תִּגְצְבֵנִי עָלַי בְּנֹאֲתֶךָ: לֹב וּמִן
וְגִדָת מַעֲבֹדֶךָ מַעֵה לֹא יִחִיא.
חֲדִיא אֲצַחֲאֲבִנָא אֲתִיבִת. אִי
שִׁי הוּ לָךְ מַעֵי וְכִדְיָהּ. וְלֹם יַעֲלֹם
יַעֲקֹב. אֵן רַחֵל אֲכִיפְתָּהֶם:
לֵג וְדִכִּיל לִבִּנּוּ. כִּיבֹא יַעֲקֹב
וְכִיבֹא לֵאדָה. וְכִיבֹא אֱלֹאֲמֵתִין
וְלֹם יִגְדֵי שִׁי. תִים כִּיִּרְגֵ מִן כִּיבֹא
לֵאדָה. וְדִכִּיל אֱלִי כִיבֹא רַחֵל:
לָד וְהִי קֹדֶ אֲכִדְיָת
אֲלֵתִמְתִּיאֵל. וְצִיִּרְתָּהּ. כִּי קֵתֵב

אָרִי דְחִילִית. אָרִי אֲמַרִית. דְּלִמָּא תִינוֹס
יֵת בְּנִתְךָ מִנִּי: לֵב עִם אֲשֶׁר
תִּמְצֵא אֶת־אֱלֹהֶיךָ לֹא
יִחִיָּה נֶגְדֵי אֲחִינוּ הַכֹּהֵן לְךָ
מֵה עֲמָדִי וְקַח־לְךָ
וְלֹא־יָדַע יַעֲקֹב כִּי רַחֵל
גָּנְבָתֶם: אֲתֵר. דְּתִשְׁכַּח יֵת דְּחִלְתְךָ
לֹא יִתְקִיִים. קָדָם אֲחִנָּא אֲשֶׁתִּמּוֹדַע לְךָ.
מָא דְעַמִּי וְסֵב לְךָ. וְלֹא יָדַע יַעֲקֹב:

אָרִי רַחֵל נְסִיבִתְנוּן: לֵג וְיִבֹא לִבְנֵי בְּאֵה־יַעֲקֹב |
וּבְאֵה־לֵאדָה וּבְאֵה־לִשְׁתֵּי הָאִמְהָת וְלֹא מִצֵּא
וְיִצֵּא מֵאֵה־לֵאדָה וְיִבֹא בְּאֵה־רַחֵל: וְעַל לִבְנֵי.
בְּמִשְׁכַּנָּא דְיַעֲקֹב וּבְמִשְׁכַּנָּא דְלֵאדָה. וּבְמִשְׁכַּנָּא. דְּתִרְתִּין לְחִינְתָא וְלֹא
אֲשַׁכַּח. וּנְפִק מִמִּשְׁכַּנָּא דְלֵאדָה. וְעַל בְּמִשְׁכַּנָּא דְרַחֵל: לָד וְרַחֵל
לְקַחְתָּ אֶת־הַתְּרָפִים וְהַשְּׂמִם בְּכֹר הַגָּמֶל
וְתָשֻׁב עֲלֵיהֶם וְיִמְשֹׁשׁ לִבְנֵי אֶת־כָּל־הָאֵה־לֵאדָה

— רס"י —

שְׁאָמַר לוֹ (פסוק כו) וַתִּנְהַג אֶת בְּנוֹתַי וְגו': רַחֵל. כְּשִׁיצֵא מֵאֵה־לֵאדָה חֹזֵר לוֹ לְאֵה־לֵאדָה רַחֵל
קוֹדֵם שְׁחַפֵּשׁ בְּאֵה־לֵאדָה הָאִמְהוֹת. וְכָל כֹּף לְמִנָּה,
לְפִי שְׁהִיָּה מִכִּיר בְּהָ שְׁהִיא מִשְׁמִשְׁנִית:
לִי בְּכֹר הַגָּמֶל. לְשׁוֹן כְּרִים וְכִסְתוֹת כְּתִרְגוֹמוֹ
בְּעֵבִיטָא דְגָמֶלָא. וְהִיא מְרַדְעַת הַעֲשׂוּיָה כְּמִין
כֹּר וּבְעִירוֹבִין (דף טו 6) הַקִּיפּוּהָ בְּעֵבִיטִין. וְהִן

זֶלֶק הַדְּקִדּוּק: כִּי רַחֵל גָּנְבָתֶם. כַּפְתַּח עַל מִשְׁקַל אַחְזָתֶם:

תפסיר דס"ג

אלגמל וגלסת עליה. פגסס לבן.
גמיע אלכ'בא ולם יגד שיי' לה)
וקאלת לה. לא ישתד עלי
סידי. פאני לא אטיק אן אקום
מן בין ידי. אד' סביל אלנסא
קד ערץ' לי. פפתש. ולם יגד
אלתמת אל: לו) פאשתד דאלך
עלי יעקוב וכיאצמה. ואגאבה
וקאל. מא גרמי מא כ'טאי.
אד' דהקתני: לו) וקד גססת
גמיע אניתי. מא וגדת מן גמיע
אניה' ביתד. צ'ירה הקנא.
חדא אצחאבי ואצחאבד.
ויובכונא עלי אלבדל:

וְלֹא מָצָא: וְרַחַל נְסִיבַת יֵת
צִלְמְנִיא. וְשׁוּיֵאתֵנוּן. בְּעֵבִיטָא דְגַמְלָא
וַיִּתִּיבַת עֲלֵיהוֹן. וּמִשִּׁישׁ לָבֶן. יֵת כָּל
מִשְׁכָּנָא וְלֹא אִשְׁכַּח: לֵה וְתֵאמֶר
אֶל-אָבִיָּה אֶל-יַחַר בְּעֵינַי
אֲדָנִי כִּי לֹא אוֹכַל לָקוּם
מִפְּנֵיךָ כִּי-דָרְדַךְ נָשִׁים לִי
וַיַּחֲפֹשׂ וְלֹא מָצָא אֶת-

הַתְּרָפִים: וְאָמַרְתָּ לְאָבוּהָא. לָא
יִתְקַף בְּעֵינַי רַבּוֹנִי. אָרִי לָא אִבּוּל לַמָּקַם

מִן קְדָמְךָ. אָרִי אוֹרַח נָשִׁין לִי. וּבְלִשָׁ. וְלֹא אִשְׁכַּח יֵת צִלְמְנִיא:
וַיַּחַר לִיעֶקֶב וַיִּרְבַּב בְּלָבֶן וַיַּעַז יַעֲקֹב
וַיֵּאמֶר לְלָבֶן מַה-פִּשְׁעִי מַה חֲטָאתִי כִּי דָלַקְתָּ
אֶחָרַי: וַתְּקִיף לִיעֶקֶב וַנִּצָּא עִם לָבֶן. וְאֵתִיב יַעֲקֹב וַאֲמַר לְלָבֶן.

מָא חוֹבִי מָא סוֹרְחָנִי. אָרִי רַדְפְתָּא בְּתָרִי: לֵה כִּי-מִשְׁשַׁתָּ
אֶת כָּל-כָּלִי מַה-מָּצָאתָ מִכָּל כָּלִי-בֵיתְךָ שִׁים
כֹּה נֶגְדַת אַחֵי וְאַחֶיךָ וַיּוֹכִיחוּ בֵּין שְׁנַיְנוּ:
אָרִי מִשִּׁישְׁתָּא יֵת כָּל מְנִי. מָא אִשְׁכַּחְתָּא מִכָּל מְנִי בֵיתְךָ. שׁוֹ הָכָא.
קְדָם אַחֵי וְאַחְךָ. וַיּוֹכִחוּן בֵּין תְּרוּנָא: לֵה זֶה עֲשָׂרִים שָׁנָה

• כש"י •

עביטי גמלים, צט"ל צלע"ז: לו דלקת. רדפת. (ש"א יז נג) מדלק אחרי פלשתים: לו ויוכיחו.
כמו (איכ"ד ז יט) על הקרים דלקנו, וכמו ויבררו עם מי הדין, אפרו צ"ר צלע"ז:

שמר המור (ב) שים כה. המנהג להפריד ביניהם.

תפסיר רס"ג

אֲנֹכִי עִמָּךְ רַחֲלִיךָ וְעֵזֶיךָ
 לֹא שָׁבְלוּ וְאֵילֵי צֹאנֶיךָ לֹא
 אֲכָלְתִּי: דָּגַן עֶסְרִין שָׁנִין אָנָּה עִמָּךְ.
 רַחֲלֹךְ וְעֵזֶךָ לֹא אֲתַפִּילוּ וְדַכְרֵי עֵנְךָ לֹא
 אֲכָלִית: לט טרפה לא הבאתי
 אֵלֶיךָ אֲנֹכִי אַחֲטָנָה מִיָּדִי
 תִּבְקָשְׁנָה גִבְתֵּי יוֹם

לח) הודיא לי עשרין סנה מעך.
 רכאלך ומועזך לם תתפל.
 וכפאש גנמך לם אפל:
 לט) ופריסה לא אדפעהא
 אליך. ומא אסתהלפתהא מן
 ידי תטלבהא. כדדת נהארא
 ולילא: מ) וכנת פי אלנהאר.
 יחרקני אלסמום ואלגליד פי
 אלליל. ונפר נומי מן עיני:
 מא) הודיא לי עשרין סנה פי

וּגְנֻבְתֵי לֵילָה: דתבירא לא איתיתי לך. דהות שגיא ממנינא
 מני את בעי לה. נטרית ביממא. ונטרית בליליא: מ הייתי ביום
 אֲכָלְנִי חֶרֶב וְקָרַח בְּלֵילָה וְתִדְד שְׁנַתִּי מֵעֵינַי:
 הויתי ביממא. אכלני שרפא וגלידא נחת עלי בליליא. ונדת שינתי
 מֵעֵינַי: מא זה לי עשרים שנה בביתך עבדתך

— רש"י —

לא שָׁבְלוּ. לא הפילו עבורם, כמו (כוסע
 ט יד) רחם משפיל, (איז כה י) תפלט פרתו
 ולא תשבל: וְאֵילֵי צֹאנֶיךָ. מכאן אמרו איל
 בן יומו קרוי איל, שאם לא בן מה שבהו,
 אילים לא אכל אכל כבשים אכל, אם בן גזלן
 הוא: לט טרפה. על ידי ארי או זאב: אֲנֹכִי
 אַחֲטָנָה. לשון (שופטים כ טז) קולע באבן אל
 השערה ולא יחטא, (מ"א ט כה) אני ובני
 שלמה חטאים, חטרים, אנכי אַחֲטָנָה, אם
 חטרה חטרה לי, שמדי תבקשנה: אֲנֹכִי

זולק הדקדוק: לט מידי תבקשנה. קל הקוף. וכן רוב הבנין בשוא הקוף (מהרי"ב בשם רד"ק):
 גִּבְתֵּי יוֹם. בכל התיגאן אין מאריך בנו"ן בתרויהון והשוא שבכ"ת נח וזוהי מחלוקת בן אשר
 וכן נפתלי. עיין במחברת:

תפסיר דס"ג

ביתך. כ'דמתך, מנחא ארבעה
 עשר סנה באבנתך. וסת סנין
 בג'נמך. ובדלת אגרתני עשרה
 אעדאד: מב) לולא אלאה אבי
 אלאה אברהים. ופזע יצחק
 כאן לי עונא. לקנת אלאן
 אטלקתני פארגא. לצ'עפי
 ותעב כפי. נציר אלה ונבך
 אלבארחה: מג) פאגאבה לבן
 וקאל לה. אלבנאת בנאתני
 ואלאולאד אולאדי ואלג'נם
 ג'נמי. וגמיע מא תראה הו לי.

אַרְבַּע־עֶשְׂרֵה שָׁנָה בִּשְׁתֵּי
 בְּנֹתַי וְשֵׁשׁ שָׁנִים בְּצֶאֱנָךְ
 וַתַּחֲלֶף אֶת־מִשְׁכַּבְּתִי
 עֶשְׂרֵת מָנִים: דָּנָן לִי. עֶסְרִין שָׁנִין
 בְּבִיתְךָ. פְּלַחְתָּךְ. אַרְבַּע עֶסְרֵי שָׁנִין
 בְּתַרְתִּין בְּנָתְךָ. וְשִׁית שָׁנִין בְּעֶנְךָ:
 וְאֲשֵׁנִיתָ יָת אַגְרֵי עֶסֶר זְמַנִּין:
 לֹוִי אֱלֹהֵי אָבִי אֱלֹהֵי
 אַבְרָהָם וַפֶּחַד יִצְחָק הִיָּה

לִי כִי עָתָה רִיקָם שְׁלַחְתָּנִי אֶת־עֲנָיִי וְאֶת־יָגִיעַ
 כְּפִי רָאָה אֱלֹהִים וַיֹּוכַח אִמְשׁ: אֵלוֹ לָא פֹון. אֱלֹהִיָּה
 דְּאָפֵא אֱלֹהִיָּה דְאַבְרָהָם. וד'חיל ליה יצחק הוה בס'עדי. ארי כ'ען ריקן
 ש'לח'תני. ית עמלי. וית לאות ידי. ג'לי קדם יי ואוכח פרמשא: (שב'עי)
 וַיַּעַן לְבֹן וַיֹּאמֶר אֶל־יַעֲקֹב הַבְּנוֹת בְּנֹתַי
 וְהַבָּנִים בְּנֵי וְהַצֵּאן עֲאֲנִי וְכֹל אֲשֶׁר־אַתָּה רָאָה
 לִי הוּא וְלִבְנֹתַי מָה־אֶעֱשֶׂה לְאֵלֶּה הַיּוֹם אוֹ

— כ"י —

מ' ותחלף את משכבתי. היית משנה ה' אלהי אברהם אביך ואלהי יצחק.
 תנאי שבינינו מנקוד לטלוא ומעקדים בשביל שפחו עיניו והרי הוא כמות, יעקב
 לברדים: מ' ופחד יצחק. לא רצה לומר אלהי ואמר ופחד: ויוכח.
 אלהי יצחק, שאין הקדוש ברוך הוא מיוחד לשון תוכחה הוא ולא לשון הוכחה:
 שמו על הצדיקים בחייהם, ואף על פי
 שאמר לו בצאתו מבאר שבע (לעיל כ"ג) אני
 לבי להרע לקן:

וז'לק הדקדוק: מ' ארבע-עשרה שנה. כ"ה בכל התיגאן המאריך בבי"ת:

תפסיר רס"ג

לְבַנְיָהֶן אֲשֶׁר יִלְדוּ: וְאַתִּיב לְבָן
 וְאָמַר לְיַעֲקֹב. בְּנֹתַי בְּנֹתַי. וּבְנֵי בְנֵי
 וְעָנָא עָנִי. וְכָל. דְּאֵת חֲזִי דִילִי הוּא.
 וּלְבִנְתֵי. מָא אַעֲבִיד לְאֵלִין יוֹמָא דִין. או
 לְבַנְיָהֶן דִּילִידָא: **וְעֵתָה לְכֵה**
נְכֹרְתָה בְרִית אֲנִי וְאַתָּה
וְהִיָּה לְעֵד בֵּינִי וּבֵינְךָ: וְכַעַן.
 אִיתָא. נְגִזְר קָיִים אָנָא וְאַתָּה. וְהִי לְסִהִיד
 בֵּינָא וּבֵינְךָ: **וַיִּקַּח יַעֲקֹב אֶבְנֵי**
וִירִימָה מִצִּבְיָה: וְנָסִיב יַעֲקֹב אֶבְנָא.
 וְזָקָפָה קָמָא: **וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב**
לְאָחִיו לְקַטְו אֲבָנִים וַיִּקְחוּ אֲבָנִים וַיַּעֲשׂוּ-גִל
וַיֵּאכְלוּ שֵׁם עַל-הַגִּל: וְאָמַר יַעֲקֹב לְאָחוּהִי לְקוֹטְו אֲבָנִין.
 וְנָסִיבו אֲבָנִין וְעַבְדוּ דְגֹרָא. וְאֵכְלוּ תַמָּן עַל דְּגֹרָא: **וַיִּקְרָא-לוֹ**
לְבָן יָגֵר שְׁהֵדוּתָא וַיַּעֲקֹב קָרָא לוֹ גִלְעָד: וַיִּקְרָא
 לִיה לְבָן. יָגֵר שְׁהֵדוּתָא. וַיַּעֲקֹב. קָרָא לִיה גִלְעָד: **וַיֹּאמֶר לְבָן**
הַגִּל הַזֶּה יַעַד בֵּינִי וּבֵינְךָ הַיּוֹם עַל-כֵּן קָרָא-
שְׁמוֹ גִלְעָד: וְאָמַר לְבָן. דְּגֹרָא הָדִין סִהִיד. בֵּינָא וּבֵינְךָ יוֹמָא דִין.
 עַל כֵּן קָרָא שְׁמִיה גִלְעָד: **וְהַמְצִיפָה אֲשֶׁר אָמַר**

פִּמָא עֵסִי אֵן אַצְנַע בְּבַנְאֵתִי
 אֵלִיּוֹם. וּבְאֹלְאֵדְהֶן אֵלְדִין
 וְלִדִין: מַד) וְאֵלְאֵן. תְּעַאֲל גְעַהד
 עַהדָא אָנָא וְאַנְתָּ. וְיִכּוֹן שְׂאֵהד
 בֵּינִי וּבֵינְךָ: מַד) פִּאֲכִיד' יַעֲקֹב
 חָגֵר. וְנִצְבָהָא דְפָה: מַד) פִּקְאֵל
 יַעֲקֹב לְאַצְחָאבָה אֵלְקִטְו
 חָגֵרָה. וְגִמְעוּ חָגֵרָה
 וְצַנְעוּ רִגְמָא. וְאֵכְלוּ תִים עֲלִי
 אֵלְדִיגָם: מַד) פִּסְמָאָה לְבָן
 רָגֵם אֵלְשְׁהֵאֲדָה. וַיַּעֲקֹב
 סְמָאָה בְּאֵלְעַבְרָאֲנִיָּה גִלְעָד:
 מַח) פִּקְאֵל לְבָן. הָדִיא אֵלְדִיגָם
 שְׂאֵהד. בֵּינִי וּבֵינְךָ אֵלִיּוֹם.
 לְדִיאֵלְךָ סְמָאָה גִלְעָד:

— רס"י —

מִן וְהִיָּה לְעֵד. הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא: מִן לְאָחִיו. שְׁלֵ-גִלְעָד: גִלְעָד. כְּמוֹ גִלְעָד: מִן וְהַמְצִיפָה
 הֵם בְּנֵי, שְׁהִיוּ לוֹ אָחִים נְגָשִׁים אֵלָיו לְצָרָה אֲשֶׁר אָמַר וּגִי. וְהַמְצִיפָה אֲשֶׁר בְּהַר הַגִּלְעָד,
 וְלְמַלְחָמָה: מִן יָגֵר שְׁהֵדוּתָא. תְּרַגְמוּ כְּמוֹ שְׂכָתוּב (שׁוֹפְטִים י"א כ"ט) וַיַּעֲבֵר אֶת מְצִיפָה

תפסיר רס"ג

מט) ואלמטלע אד קאל. יטלע
אללה ביני ובינד. אד ננסתר
כל אמר ען צאחבה: נ) אן לא
תעד'ב בנאתי. ולא תאכ'ד
עליהן נסאא. ליס מענא אנסאן
ג'ריב. אנצ'ר. אללה שאהד
ביני ובינד: נא) וקאל לה
איצ'א. הדיא אלרגם ויהדיא
אלנצ'בה. אלתי זדותהא ביני
ובינד: נב) הדיא אלרגם שאהד

יצף יהוה ביני ובינד כי
נסתר איש מרעהו: וסכותא
דאמר. ייסך מימרא דיי בינא ובינד: ארי
נתפסי גבר מחבריה: **אם-תענה**
את-בנותי ואם-תקח נשים
על-בנותי אין איש עמנו
ראה אלהים עד ביני

ובינד: אם תעני ית בנותי. ואם תסב נשין על בנותי. לית אנש
עמנא. חזי. מימרא דיי סהיד בינא ובינד: **ויאמר לבן**
ליעקב הנה | הגל הזה והנה המצבה אשר
יריתי ביני ובינד: ואמר לבן ליעקב. הא דגורא הדין. והא
קמתא. דאקימית בינא ובינד: עד הגל הזה ועדה
המצבה אם-אני לא-אעבר אליך את-הגל
הזה ואם אתה לא-תעבר אלי את-הגל הזה

— רש"י —

גלעד. ולמה נקרא שמה מצפה, לפי שאמר אף בלחה וזלפה בנותיו היו מפלגש: אם
כל אהד מהם לחברו יצף ה' ביני ובינד אם **תענה את בנותי**. למנוע מהם עונת
תעבור את חברית: **כי נסתר**. ולא נראה תשמיש: נא יריתי. כמו (שמות טו ז) ירה בים,
איש את רעהו: **בנותי בנותי**. שתי פעמים. כזה שהוא יורה חניית: **נא אם אני**. הרי אם

זולק הדקדוק: מט יצף י"י ביני ובינד. הטעם ביו"ד בכל התיגאן והוא מלעיל. ואפשר דבא
ע"ד הזרות: **נא אם אני**. בקמץ האל"ף שלא בהפסק אבל הוא בהעמדת טעם והוא אחד משלשה
שבאו כן (מהר"ם): **ואם אתה**. תיבת אתה מלרע כי התלשא לא תטעים. ועיין במוסרה רבתי
שמונה כל תיבות אתה דמלעיל ושאר מלרע. ועיין במחברת התיגאן. שוב ראיתי למהרי"ב
שהכריח כן מטעמינו ע"ש:

תפסיר רס"ג

וְאֶת־הַמִּצְבָּה הַזֹּאת לְרָעָה:

סְהִיד דְּגוֹרָא הַדִּין. וְסִהְדָא קִמְתָא. אִם
אֲנָא. לָא אַעֲבֵר לְוֹתֵךְ יֵת דְּגוֹרָא הַדִּין.
וְאִם אֵת. לָא תַעֲבֵר לְוֹתֵי. יֵת דְּגוֹרָא
הַדִּין. וְיֵת קִמְתָא הַדָּא לְבִישׁוֹ:

בְּ אֱלֹהֵי אֲבֹתָם וְאֱלֹהֵי

נַחֲוֹר יִשְׁפֹּטוּ בֵּינֵינוּ אֱלֹהֵי

אֲבִיהֶם וַיִּשְׁבַּע יַעֲקֹב בְּפָחַד

אָבִיו יַעֲחָק: אֱלֹהִיהָ דְּאֲבֹרָהֶם.

וְאֱלֹהִיהָ דְּנַחֲוֹר יְדִינוּן בֵּינָנָא. אֱלֹהֵא
דְּאֲבוּהוֹן. וְקִיִּים יַעֲקֹב. בְּדַדְחִיל לִיהָ

אָבוּהֵי יַעֲחָק: **וַיִּזְבַּח יַעֲקֹב זֶבַח בְּהָר וַיִּקְרָא**

לְאָחִיו לֹאֲכַל־לֶחֶם וַיֹּאכְלוּ לֶחֶם וַיְלִינוּ בְּהָר:

וּנְכַס יַעֲקֹב נְכַסְתָּא בְּטוֹרָא. וְקָרָא לְאַחוּהֵי לְמִיכַל לַחְמָא. וַאֲכְלוּ

לַחְמָא. וּבָתוּ בְּטוֹרָא: **לֵב א וַיִּשְׁכְּם לָבָן בַּבֶּקֶר**

וַיִּנְשָׁק לְבָנָיו וּלְבָנוֹתָיו וַיְבָרֵךְ אֶתְהֶם וַיֵּלֶךְ

וַיֵּשֶׁב לָבָן לְמִקְמוֹ: וְאֶקְדִּים לָבָן בְּצַפְרָא. וְנִשְׁיַק לְבָנוּהֵי.

וּלְבָנְתֵיהָ וּבְרִיךְ יִתְהוֹן. וְאֶזְלָה. וְתָב לָבָן לְאַתְרֵיהָ: **ב וַיַּעֲקֹב הָלַךְ**

וְהוֹדָא אֲלִנְצָבָה. עֲלִיא אֵן לָא
אֲגוֹזְהֵמָא אֲלִיךְ. וְעֲלִיךְ אֵן לָא
תְּגוֹזְהֵמָא אֲלִי לְשֵׁר: נַג) אֲלֵאָה
אֲבֹרָהִים. וְאֲלֵאָה נַחֲוֹר יַחֲכֵמוּ
בֵּינָנָא אֲלֵאָה אֲבִיהֵמָא. וְחֵלְף
יַעֲקֹב. בְּפֹזַע אֲבִיהָ יַעֲחָק:
נַד) פְּדִבַּח יַעֲקֹב דְּבַחָא פִי
אֲלֵגְבֵל. וְדַעִי בְּאַצְחָאָבָה
לְאֲכְלוּ טַעֲמָא. פְּאֲכְלוּ
טַעֲמָא וּבָאָתוּ פִי אֲלֵגְבֵל:
לָב א) פְּאֲדֵלֵג לָבָן בְּאֲלֵגְדָאָה.
וְקָבַל בְּנֵיהָ וּבְנֵאָתָהָ וְדַעִי לָהֶם.
תִּים מְצִיא וְרָגַע אֲלִי מוֹצֵעָה:
ב) וַיַּעֲקֹב מְצִיא אֲלִי טְרִיקָה.

— רס"י —

יַעֲקֹב זֶבַח. שְׁחַט בְּהֵמוֹת לְמִשְׁתָּה:
לְאָחִיו. לְאוּזְהֵבֵי שְׁעַם לָבָן: לֹאֲכַל לֶחֶם.
כָּל דְּבַר מְאָכַל קְרוֹי לֶחֶם, כְּמוֹ (זֵינְאֵל כ 6)
עֲבַד לֶחֶם רַב, (יִמְיִכ יא יט) נִשְׁחִיתָה עֵץ
בְּלַחְמוֹ:

מְשַׁמֵּשׁ בְּלִשׁוֹן אֲשֶׁר, כְּמוֹ (לְטִיל כד לג) עַד
אִם דְּבִרְתֵי דְּבָרֵי: לְרָעָה. לְרָעָה אִי אֲתָה
עוֹבֵר, אֲבָל אֲתָה עוֹבֵר לְפָרְקִמְטָא:
נַג אֱלֹהֵי אֲבֹרָהֶם. קְדֵשׁ: וְאֱלֹהֵי נַחֲוֹר.
חֹל: אֱלֹהֵי אֲבִיהֶם. חֹל: נַד וַיִּזְבַּח

תפסיר דס"ג

פפאגתה מלאיכה' אללה:
ג) פקאל יעקוב למא ראהם.
הדיא עספר אללה. פסמא
דיאלד אלמוציע דאית
אלעספרין:

**לְדַרְכּוֹ וַיִּפְגְּעוּ-בּוֹ מִלְאֲכֵי
אֱלֹהִים: וַיַּעֲקֹב אֶזְל לְאוֹרְחִיהָ.
וַעֲרֵעוּ בֵּיהּ מִלְאֲכֵי דַיִּי: וַיֹּאמֶר
יַעֲקֹב כַּאֲשֶׁר רָאָם מַחְנֵה**

**אֱלֹהִים זֶה וַיִּקְרָא שֵׁם-הַמָּקוֹם הַהוּא מַחְנֵיִם:
וַאֲמַר יַעֲקֹב בְּד חֲזָנוּן. מִשְׁרֵי מִן קָדָם יי דא. וקרא. שְׁמִיה דְּאִתְרָא**

ההוא מחננים: פ פ פ

קמז פיסוקים סימן חלקי

— רש"י —

ל' ז ויפגעו בו מלאכי אלהים. מלאכים עמו עד כאן, ושלארץ ישראל שבאו
של-ארץ ישראל באו לקראתו ללוותו לארץ:
ג מחננים. שתי מחנות, שלחוצה לארץ שבאו

חסלת פרשת וילא

זולק הדקדוק: כאשר ראם מחנה אלהים זה. תרגום משרי מן קדם י"י. כי מחנה בצירי
לשון זכר הוא לא כן מחנה בסגול דלשון נקבה הוא הלכך מתורגם משריתא:

ברכה ראשונה שיקודם ההפטרות

**בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם. אֲשֶׁר בָּחַר, בְּנִבְיָאִים טוֹבִים. וְרָצָה
בְּדַבְרֵיהֶם, הַנְּאֻמִּים בְּאֵמֶת. בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה. הַבּוֹחֵר בַּתּוֹרָה,
בְּמִשָּׁה עַבְדּוֹ, וּבְיִשְׂרָאֵל עַמּוֹ. וּבְנִבְיָאֵי, הָאֵמֶת וְהַצְּדִק: (אמ)**

הפטרות דויצא יעקב

בהושע סימן י"א

**וְעַמֵּי תְלוּאִים לְמִשׁוּבְתִי וְאֶל-עַל יִקְרָאֵהוּ יַחַד
לֹא יְרוּמָם: וְעַמֵּי פְלִיגִין, לְמִתָּב לְאוֹרִיתִי. בְּמִרוּעָא
קִשְׂיָא, יתערעון. כחדא לא יהכון, בקומא זקופא: ב איך אתנך
אפרים אמגנד ישראל איך אתנך כאדמה אשימך**

בְּעֵבָאִים נְהַפֵּךְ עָלַי לְבִי יַחַד נִכְמְרוּ נְחוּמַי: אִיכְדִין,
 אַמְסִרְנָךְ אַפְרִים. אֲשִׁיצִינְךָ, יִשְׂרָאֵל. אִיכְדִין, אֲבַדְנָךְ בְּאֲדָמָה. אֲשׁוּינְךָ,
 בְּצַבּוּאִים. מִתְעַרַע מִימֵר קִימִי, לְקַבְּלִי. בַּחֲדָא מִתְגּוֹלְלָא, רַחֲמַת
 אֲבָהֲתִכּוֹן: **לֹא אֲעֲשֶׂה חֲרוֹן אַפִּי לֹא אָשׁוּב לְשַׁחַת אַפְרִים**
כִּי אֵל אֲנֹכִי וְלֹא-אִישׁ בְּקִרְבֶּךָ קְדוֹשׁ וְלֹא אָבוֹא בְּעִיר:
 לֹא אֲעֲבִיד, תְּקוּף רְגִזִי. לֹא יְתוּב מִימְרִי, לְחַבְּלָא בֵּית יִשְׂרָאֵל. אֲרִי
 אֱלֹהָא אֲנָא, וּמִימְרִי לְעֵלְמָא קִיָּם. וְלִית עוֹבְדֵי כַּבְנֵי בְּסַרְא, דְּדִירִין עַל
 אַרְעָא. כֵּן גְּזִרְתִּי, דְּבִינִיכּוֹן שְׂכִינְתִּי קְדִישָׁא, וְלֹא אֲחַלִּיף בְּקִרְיָא אַחֲרֵי
 עוּד, יַת יְרֻשָׁלַם: **אֲחֲרֵי יְהוָה יִלְכוּ כְּאֲרִיָּה יִשְׂאָג כִּי-הוּא**
יִשְׂאָג וַיִּחַרְדּוּ בָנִים מִיָּם: בְּתַר פְּלַחְנָא דִּי. יְהִכּוֹן, מִימְרֵיהּ כְּאֲרִיָּא
 דְּמַכְלִי. אֲרִי הוּא יְכַלִּי, וַיִּתְפַּנְשׁוּן גְּלוּתָא, מִמְעַרְבָא: **יַחַרְדּוּ כְּצִפּוֹר**
מִמְצָרִים וּכְיוֹנָה מֵאַרְץ אֲשׁוּר וְהוֹשְׁבֵתִים עַל-בֵּיתֵיהֶם
נְאֻם-יְהוָה: כְּעוֹפֵא דְאַתִּי בְּגַלְאֵי כֵּן יִיתוֹן, דְּגָלוּ לְאַרְעָא דְּמַצְרַיִם.
 וּכְיוֹנָה דְּתִיבָא לְגוֹ שׁוֹבְבָהּ כֵּן יִתּוּבוּן, דְּאַטְלַטְלוּ לְאַרְעָא דְּאַתּוּר.
 וְאַתִּיבּוֹן בְּשָׁלֵם, לְבֵיתֵיהוֹן. וּמִימְרֵי יְהִי בְּסַעֲדָהוֹן, אֲמַר יְיָ: **סִבְבְּנִי**
בְּכַחַשׁ אַפְרִים וּבְמִרְמָה בֵּית יִשְׂרָאֵל וַיְהוּדָה עַד רֹד עִם-
אֵל וְעִם-קְדוֹשִׁים נְאֻמָּן: אֲסַגִּיאוּ קְדָמִי בְּכַדְבִּין, בֵּית אַפְרִים.
 וּבְנַכְלִין, בֵּית יִשְׂרָאֵל. וּדְבֵית יְהוּדָה. הוּוּ מִתְקַפִּין בְּפִלְחָנִי עַד דְּגָלָא עֲמָא
 דְּאַלְהָא, מְאַרְעָהוֹן. וְאַנּוֹן דְּהוּוּ פְּלַחִין קְדָמִי בְּבֵית מְקַדְשָׁא, וּמִתְקַרְן עֲמָא
 קְדִישָׁא. בְּכִין, הוּוּ קִימִין: **אַפְרִים רָעָה רוּחַ וְרֹדֵף קְדִים כָּל-**
הַיּוֹם כְּזָב וְשָׂד יִרְבֶּה וּבְרִית עִם-אֲשׁוּר יְכַרְתּוּ וְשִׁמּוֹן
לְמַצְרַיִם יוּבֵל: בֵּית יִשְׂרָאֵל. דְּמִן לְדְרוּחַ זְרַע, וְעַלְעוּל חֲצִיד. כָּל
 יוּמָא. בְּדַבִּין וּבְזָא, מְסַגֵּן. וּקִיָּם, עִם אֲתוּרָאָה אֲקִימוּ. וְקַרְבָּנָא, לְמַצְרַיִם
 זֻלְק הַדְּקִדּוֹק: **בְּעֵבָאִים.** הַחִירִיק בַּאֲלִיָּהּ בְּכַל סַפְרֵי תִימָן, וְהַיּוֹד נַחַה, וְהַרִי"ל כְּתַב
 בְּהִיפְךָ, וְלֹא כֵן הוּא בְּכַל סַפְרֵי תִימָן בְּכַל תִּיבוֹת הַדּוּמוֹת לְזֶה כְּגוֹן עַפְאִים (תִּלְמִים קַד-יֵא) פְּרָאִים
 (תִּלְמִים קַד-יֵד). חוּץ מֵאוֹתָן שִׁיצְאוּ מִן הַכֹּל ע"פ הַמוֹסְרָה וְהַעֲד תִּיבַת תְּלוּאִים שְׁבַפְסוּק רֵאשׁוֹן:
 דְּכִי הוּא יִשְׂאָג. קַמֵּץ בּוֹקֵף קִטּוֹן:

מוֹבְלִין: ה וְרִיב לַיהוָה עִם־יְהוּדָה וּלְפָקֵד עַל־יַעֲקֹב
 פְּדָרְכָיו כַּמַּעֲלָלִים יָשִׁיב לוֹ: וְדִינָא קָדָם יי, עִם דְּבֵית יְהוּדָה.
 וְלֹא־סָעָרָא עַל יַעֲקֹב, כְּאֹרְחַת־יִתְיָהּ, כְּעוֹבְדוֹהִי תִקְנִיָא, יְתִיב לִיה:
 ט בַּבְּטָן עֲקֹב אֶת־אָחָיו וּבְאוֹנוֹ שָׂרָה אֶת־אֱלֹהִים: נְבִיא,
 אֵימַר לְהוֹן. הָא יַעֲקֹב אֲבוּכּוֹן עַד לָא אֲתִילִיד, אֲמִיר דִּי־סָגִי מִן אַחוּהִי.
 וּבִתְקַפְיָהּ, אֲתִרְרַב עִם מְלֹאכְא: ז וַיֵּשֶׁר אֶל־מְלֹאךְ וַיְכַל בְּכָה
 וַיִּתְחַנֵּן־לוֹ בֵּית־אֵל יִמְצְאוּנוּ וְשֵׁם יְדַבֵּר עִמָּנוּ: וְאֲתִרְרַב עִם
 מְלֹאכְא, וַיְכַל. בְּכָא, וּבַעֲא מְנִיָה. בֵּית אֵל, אֲתִגְלִי עֲלוּהִי וְתַמְקִי, יִמְלִיל
 עִמָּנָא: ח וַיְהוֶה אֱלֹהֵי הַעֲבָאוֹת יְהוָה זָכְרוֹ: הָא יי אֱלֹהֵי
 עֲבָאוֹת דְּאֲתִגְלִי עַל אַבְרָהָם, יִצְחָק וַיַּעֲקֹב. וּכְמָא דְאֲמִיר, עַל יְדֵי מֹשֶׁה.
 יי, דְּכַרְנִיָה לְכָל דֵּר וְדֵר: יב וְאֲתָהּ בְּאֱלֹהֵיךָ תָּשׁוּב חֶסֶד
 וּמִשְׁפָּט שְׁמֹר וְקִנְיָה אֶל־אֱלֹהֵיךָ תִּמְיֵד: וְאֲתָהּ, בְּפִלְחָנָא דְאֱלֹהֵיךָ
 תִּתְקַרֵּי. חֶסֶדָא וְדִינָא, טו. וְסִבְר לְפִרְקָנָא דְאֱלֹהֵיךָ, תְּדִירָא: יג כְּנַעַן
 בִּידוֹ מְאוּזְנֵי מְרָמָה לַעֲשֹׂק אָהֵב: לָא תְהוֹן, כְּתַגְרִין. דְּבִידִיהוֹן.
 מוּזְנֹן דְנִכְל, לְמִינֵס רְחֻמִּין: יד וַיֹּאמֶר אֶפְרַיִם אֲדָךְ עֲשֵׂרְתִי
 מִצְעָתִי אֲוֹן לִי כָל־יְגִיעֵי לֹא יִמְצְאוּ־לִי עֲוֹן אֲשֶׁר־חִטָּא:
 וְאִמְרוּ, דְּבֵית אֶפְרַיִם. בְּרַם עֲתֵרְנָא. אֲשַׁכְחָנָא אוּנִים, לְנָא. נְבִיא, אֵימַר
 לְהוֹן. הָא כָּל עֲתֵרִיכּוֹן. לָא יִתְקִים לְכוֹן, בְּיוֹם תְּשַׁלְּמַת חוּבִין: טו וְאַנְכִי
 יְהוָה אֱלֹהֵיךָ מֵאֲרֶץ מִצְרַיִם עַד אוֹשִׁיבְךָ בְּאֶהְלִים בְּיָמֵי
 מוֹעֵד: וְאַנָּא. יי אֱלֹהֵיךָ, דְאֲפִיקְתְךָ מֵאֲרַעָא דְּמִצְרַיִם. עוֹד. אוֹתִיבְנְךָ
 כְּמִשְׁכְּנִין, בְּיוֹמֵי קָדָם: טז וְדַבַּרְתִּי עַל־הַנְּבִיאִים וְאַנְכִי חֲזוֹן
 הַרְבִּיתִי וּבִיד הַנְּבִיאִים אֲדַמָּה: זמלילית, עִם נְבִיאָא. וְאַנָּא,
 נְבוּאָן אֲסַגִּיתִי. וּבִיד עַבְדֵי נְבִיאָא, שְׁלַחִית: ח אִם־גִּלְעָד אֲוֹן אֲדָךְ־
 שׂוּאָ הָיוּ בְּגִלְגָל שׁוּרִים זַבְחוֹ גַם מִזְבְּחוֹתֶם כְּגִלִים עַל

